Mountainbikevisie Veluwe

Ambitie & Uitvoerings-agenda

CONTACT
Han van den Heuvel
Regisseur Routebureau Veluwe

06 50 434 212
han@routesopdeveluwe.nl

Kijk voor meer informatie over het Routebureau Veluwe op
routebureauveluwe.nl

Op zoek naar de mooiste routes?
Kijk dan op **routesopdeveluwe.nl**

REGIE & CREATIE
Centroide
www.centroide.nl

STRATEGIE & ONTWERP
diezit. te Deventer
www.diezit.nl

EXPERTISE & ADVISERING
Mark Torsius
IMBA Europe

© november 2022. Dit document is met de grootste zorg samengesteld. Wijzigingen of aanpassingen van de informatie in dit document zijn altijd voorbehouden. Aan dit document kunnen geen rechten worden ontleend.

Mountainbikevisie Veluwe

Ambitie & Uitvoeringsagenda

INHOUD

5 Samenvatting
11 Introductie
12 Proces
13 Beleidscontext
15 Analyse huidige situatie
25 Ambitie

Deelthema's

33 Vraag & aanbod
35 Ontwerp & kwaliteitscriteria
37 Beheer & onderhoud
38 Financiering
40 Activatie & promotie
42 Educatie
43 Monitoring

Bijlage: uitvoeringsagenda

45 Rol & werkstructuur
47 Rol overige partners
47 Acties

MTBVISIE SAMENVATTING

routebureau veluwe

Voor u ligt de Mountainbikevisie Veluwe – Ambitie en Uitvoeringsagenda (MTBvisie), welke op verzoek van de VeluweAlliantie door het Routebureau Veluwe is ontwikkeld. De visie is in nauw overleg met betrokken stakeholders tot stand gekomen.

Het hoofddoel is een betere balans tussen recreatie en natuur.

Aanleiding

De Veluwe is een prachtig gebied voor mountainbikers. Diverse ontwikkelingen maken dat er grote behoefte is aan een duidelijke visie op het mountainbiken en meer specifiek de MTBroutes op de Veluwe:

- Toename van het aantal MTBers en terreinfietsers. Naast een groei van het aantal MTBer worden ook andere vormen van terreinfietsen populairder (eMTB, gravelbikes);
- Toenemende vraag vanuit lokale MTBorganisaties en gemeenten naar uitbreiding, verbinding en modernisering van het MTBaanbod. Aangedrongen wordt op meer variatie en differentiatie in beleving, afstand en moeilijkheidsgraad;
- Meer druk en reguleren aan/in grotere schade aan natuur, door de groei van het aantal terreinfietsers;
- Toenemende overlast tussen gebruikersgroepen. Voornamelijk de (reële) meldingen overconfrontaties tussen terreinfietsers en wandelaars / ruiters;
- Juridische conflicten. Belangenorganisaties op het gebied van natuurbescherming spannen in toenemende mate juridische procedures aan tegen eigenaren van MTBroutes. Deze organisaties eisen dat MTBroutes in gebieden met beschermde dier- en plantensoorten worden gesloten. Het wachten is op rechterlijke uitspraken. De consequenties op het MTBaanbod – met name de locaties daarvan – kunnen groot zijn.

Wat willen we bereiken?

Om deze ontwikkelingen het hoofd te kunnen bieden zijn, naast creatieve oplossingen, scherpe keuzes nodig en moet een heldere uitvoeringsstrategie worden uitgestippeld. Deze visie voorziet hierin. Afgeleid van de ambitie in de VeluweAgenda is het hoofddoel een betere balans tussen recreatie en natuur. Het terreinfietsen op de Veluwe moet stringenter worden gereguleerd, zodanig dat:

- de druk op de natuur wordt beperkt en kwetsbare gebieden worden ontzien;
- confrontaties tussen andere gebruikers en recreantengroepen wordt beperkt;
- de terreinfietser de Veluwe optimaal kan beleven;
- omgevingsbewustzijn en natuurbewust gedrag wordt bevorderd.
- de financiering van het beheer en onderhoud van het MTBnetwerk voor lange duur gewaarborgd is.

Het MTBnetwerk Veluwe zal gefaseerd worden gerealiseerd. In 2025 mikken we op circa 700 á 800 km voor de Veluwe als totaal. Het MTBen wordt in dit netwerk geconcentreerd, buiten dit netwerk wordt het MTBen geëxtensiveerd. Startpunten worden zoveel mogelijk op grotere ontvangstlocaties (Poorten en TOP's) gesitueerd.

MTBVISIE SAMENVATTING

routebureau veluwe

Voor wie doen we het?
Gelet op het hoofddoel hiervoor is het antwoord op deze vraag simpel: we willen vooral de eigen inwoners en recreanten (terreinfietsers) bedienen. Het is niet de ambitie om terreinfietsers elders in het land in grote getale richting de Veluwe te lokken. De druk op het Veluwemassief wordt dan te groot en het beter reguleren gaat dan niet lukken. Hier speelt bij mee dat we al een forse opgave hebben om de toenemende recreatiedruk vanuit de eigen inwoners en recreanten – rekening houdend met een groeiend aantal inwoners en groeiende populariteit van het terreinfietsen – in goede banen te leiden. Concreet betekent dit dat we het MTBen op de Veluwe niet actief gaan promoten.

Uitvoeringsstrategie:
wat worden hoofdlijnen in de aanpak?
Verleiden is nodig, waarbij het concentreren van routes in routenetwerken een effectieve strategie is. We zullen terreinfietsers moeten verleiden met goede en aantrekkelijke routes, lerend van andere regio's waarbij dit toegepast is. Doen we dat niet of onvoldoende dan zullen terreinfietsers hun eigen weg (blijven) zoeken. Met alleen of uitsluitend toegangsverboden gaan we het beter reguleren niet voor elkaar krijgen. Maatschappelijk is dit niet haalbaar en dit soort verboden zijn in de praktijk moeilijk handhaafbaar. Door te zorgen voor uitdagende, attractieve en specifieke MTBroutes, op goed gekozen plekken (zie hieronder), kan middels uitmuntende startfaciliteiten op grotere ontvangstlocaties, bewegwijzerde routes vooral de doelgroep recreanten bediend en gestuurd worden. Tegelijkertijd is er dan ook meer ruimte en draagvlak om de meest kwetsbare gebieden en paden voor terreinfietsers af te sluiten.

We zullen in de praktijk toetsen of de verleidingstrategie voldoende effectief is. Als uit evaluaties blijkt dat de toestroom en recreatiedruk te groot worden zullen er aanvullende maatregelen moeten worden afgewogen.

We zullen terreinfietsers moeten verleiden met goede en aantrekkelijke routes.

Ruimtelijke strategie:
waar wel en waar niet?
Terreinfietsen kan niet overal op de Veluwe. In kwetsbare gebieden (zones D en C*) komen er geen MTBroutes. In andere gebieden op het Veluwemassief wordt vanzelfsprekend ook de recreatiezoneringskaart gevolgd. In hoeverre MTBroutes daar ingepast kunnen worden, hangt af van de (on)mogelijkheden in dat gebied en hoe terreineigenaren dit beoordelen. Standaard uitgangspunt is een zorgvuldig ontwerpproces met een centrale rol voor terreineigenaren.

De ruimtelijke strategie bestaat uit de volgende lijnen:
- Rond grote bevolkingsconcentraties op de Veluwe moeten er voldoende mogelijkheden zijn, daar moeten ook specifieke, in moeilijkheidsgraad variërende, MTBroutes (single-tracks) komen. Ingezet wordt op:
  - het kwalitatief uitbouwen of optimaliseren van het bestaande subregionale MTBnetwerk in Zuid- (Ede, Arnhem, Posbank) en Midden-Veluwe (rond Apeldoorn). Op basis van de ervaringen hier wordt gekeken naar vernieuwing van het MTBnetwerk op de Noord-Veluwe.
  - op termijn wordt gezocht naar passende, extensieve, attractieve verbindingen / lussen tussen deze subregionale netwerken.
- Ontwikkeling van het MTBnetwerk aan de randen van de Veluwe, gecombineerd met ontwikkeling van nieuwe natuur en stedelijke uitloopgebieden in bijv. de Gelderse Vallei en IJsselvallei.

MTBprotocol als uitvoeringsleidraad'
Het ontwikkelen van het MTBnetwerk kan alleen wanneer dit op een verantwoorde en zorgvuldige manier gebeurt. MTBroutes moeten passen bij een bepaalde plaats en omgeving, integreren in het landschap in plaats van een verstorende factor te zijn. MTBroutes moeten bovendien ecologisch en sociaal duurzaam zijn en uiteraard economisch verantwoord. Dit gaan we oppakken en realiseren middels een MTBprotocol Veluwe.

Zorgvuldige inpassing in de recreatiezonering
De Recreatiezonering Veluwe zal op een aantal manieren invloed hebben op het MTBaanbod op de Veluwe. Concreet betekent dit dat er in de zones A en B mogelijkheden liggen voor de aanleg van het MTBnetwerk met nieuwe paden (single tracks) en eventueel (kunstmatige) obstakels om te kunnen variëren in moeilijkheidsgraad. Hier wordt met name de mountainbiker/-ster die op zoek is naar plezier en (technische) uitdaging gefaciliteerd. In deze gebieden zal de gebruiksintensiteit vermoedelijk het hoogst liggen, omdat dit vaak het uitloopgebied van steden en dorpen is en in de randen zich ook de meeste 'grotere' ontvangstlocaties (lees: Poorten en TOP's) bevinden.

In zone C ligt de aanleg van nieuwe MTBpaden (single tracks) genuanceerder omdat het hier gebieden betreft voor extensief recreatief medegebruik waar weinig tot geen aangelegde voorzieningen nodig zijn. De nadruk ligt meer op natuur- en landschapsbeleving. Het gebruik kan nog steeds plaatsvinden op speciaal aangelegde single tracks voor betere regulering, maar er kan door de terreineigenaar ook besloten worden om bestaande paden te transformeren in MTBroutes. Gebruik van onverharde wegen en lanen, welke gedeeld worden met andere gebruikers maken hier ook onderdeel van uit. Zone C zal met name tot de verbeelding spreken van mountainbikers/-sters die de natuur, uitgestrektheid en rust van de Veluwe willen beleven.

Zoveel mogelijk scheiden van gebruikers
Daar waar dat kan worden verschillende groepen gebruikers van elkaar gescheiden. MTBers krijgen zoveel mogelijk een eigen route. Combinaties met wandelaars, ruiters en menners worden zoveel mogelijk voorkomen, maar waar verbindingsroutes ontstaan zal gecombineerd gebruik (mogelijk)blijven.

MTBen buiten het netwerk
De concentratie van het MTBen in routenetwerken is een effectieve strategie. Ervaringen elders wijzen uit dat het grootste deel van de recreatieve MTBers de routes in routenetwerken volgen. Lokale MTBers volgen vaker hun eigen weg en willen dat in de toekomst ook graag blijven doen. Doel van de visie is om het vrije terreinfietsen (zie tekstkader) ook in goede banen te leiden. Deels gebeurt dat door het volgen van de recreatiezonering en de aanleg van een meer gevarieerd en onderling verbonden en dus groter MTBnetwerk. Daardoor is er minder "prikkel" om buiten het netwerk te gaan fietsen.

Daarnaast zal in het vervolgtraject, bij het ontwerp van MTBroutes in deelgebieden van de Veluwe, samen met terreineigenaren en lokale MTBclubs, naar maatwerkmogelijkheden worden gekeken. Dit in combinatie met afspraken over beheer en onderhoud en het stimuleren van natuur- en omgevingsbewust gedrag. Per gebied volgt er dus een nadere uitwerking van de mogelijkheden voor het het vrije terreinfietsen. Hierin wordt ook de specifieke aanpak die voor de groeiende groep gravelbikers nodig is, meegenomen.

VRIJE TERREINFIETSEN

Met het vrije terreinfietsen wordt gedoeld op:

- lokale MTBers, die vanuit hun eigen huis / club vertrekken en hun eigen route samenstellen;
- gravelbikers die digitaal hun eigen routes samenstellen. Gravelbikers maken graag lange tochten over onverharde, maar niet al te moeilijk berijdbare, paden.

Deze visie gaat niet over toertochten die door lokale fiets- en MTBorganisaties worden georganiseerd. In het kader van de recreatiezonering wordt voor dit soort en andere activiteiten gericht evenementenbeleid ontwikkeld.

Duurzame instandhouding: regierol Routebureau Veluwe

Om het beoogde MTBaanbod op de Veluwe te realiseren en duurzaam in stand te houden is draagvlak, betrokkenheid, en inzet nodig van lokale MTBorganisaties, Terreinbeherende Organisaties (TBO's), gemeenten, provincie, NTFU als belangenorganisatie, gebruikers-groepen en ondernemers. De onderlinge afhankelijkheid tussen deze partijen is groot en daarom is een sterke regierol van Routebureau Veluwe vereist om, samen met de lokale MTBorganisaties, partijen optimaal samen te laten werken en de uniformiteit en kwaliteit van het MTBnetwerk te waarborgen. In het beoogde model gaat Routebureau Veluwe bruikleenovereenkomsten aan met terreineigenaren en ontwikkelt zij een Veluwe breed model voor beheer, inspectie en onderhoud van routes, uniformiteit in bewegwijzering en differentiatie naar moeilijkheidsniveau. Daarmee worden TBO's ontzorgt in de zin dat risicoaansprakelijkheid, structureel onderhoud en het minimaliseren van sociale conflicten tussen verschillende recreanten onder verantwoordelijkheid van Routebureau Veluwe komen te vallen.

Hybride financieringsmodel

Gemeenten en de provincie zijn belangrijke financiers van de aanleg van het MTBnetwerk. Uitgangspunt daarbij is dat aanleg pas kan plaatsvinden als er voor minimaal 5 jaar beheer en onderhoud is geregeld en gefinancierd. Onderdeel daarvan is het groot onderhoud aan specifieke MTBtracks en -voorzieningen. In de toekomst wordt (ook) naar andere financieringsmogelijkheden gezocht, bijvoorbeeld via vignetten. Hiervoor geldt in alle gevallen dat de routes op orde moeten zijn en de beleving en verleiding zo optimaal mogelijk zijn ingericht.

Routebureau Veluwe werkt actief mee aan initiatieven op het vlak van het programma Financiering Recreatieve Infrastructuur (FRIS). Binnen het MTBnetwerk zie je een verscheidenheid aan mogelijkheden; lokale systemen, centrale rol routebureau, vignetten en fondswerving. Daardoor ontstaat een hybride financieringsmodel, waarin overheid, bedrijfsleven en de gebruiker allemaal een bijdrage leveren. Mountainbikers leveren een bijdrage als vrijwilliger en/of door een (vrijwillige) financiële bijdrage (visitor payback scheme).

Gedragsbeïnvloeding

De duurzame instandhouding heeft niet alleen betrekking op het MTBnetwerk zelf en haar samenwerking met lokale MTBorganisaties, maar gaat breder dan dat. Het gaat ook om gedrag en zaken die buiten het netwerk gebeuren. We willen het gedrag van gebruikers via twee sporen beïnvloeden:

- Communicatie en educatie

  Educatie en communicatie spelen een belangrijke rol bij de sociale component van recreatie. Bewoners en bezoekers zullen allemaal een steentje moeten bijdragen om routes en paden veilig, inclusief en plezierig voor iedereen te houden. De Veluwe kan alleen een voorbeeldregio worden wanneer ingezet wordt op gedragsverandering in plaats van symptoombestrijding. Inspanningen zijn dan ook gericht op het vergroten van het natuurbewustzijn en onderlinge tolerantie. Dit kan in gezamenlijkheid met andere partijen, zoals lokale MTBorganisaties, NTFU, sport- / MTBinstructeurs en leveranciers van fietsen.

- Toezicht en handhaving

  Tussen bevoegde gezagen zijn in het verlengde van bestaande handhavingssamenwerking nadere afspraken nodig over gezamenlijke toezichtacties en inzet van BOA-capaciteit, onder meer ten aanzien van de naleving van toegangsverboden in bepaalde gebieden.

Gravelbikers en andere terreinfietsers

Voor deze groep gaan we geen specifieke bewegwijzerde routes uitrollen. Gravelbikers kunnen gebruik maken van een deel van de MTBroutes (niet zozeer de singletracks) en bestaande fietspaden en (zand)wegen. Gravelfietsers stellen zelf op internet een route samen en laten zich niet sturen met een bewegwijzerde route.

Voor deze groep gebruikers is een aparte aanpak nodig met een specifiek digitaal aanbod en een gerichte communicatiestrategie. Een uitvoeringsplan hiervoor wordt begin 2023 ontwikkeld, in samengang met de uitwerking van het "vrije MTBen" (zie hiervoor).

Uitvoeringsagenda

De verdere uitwerking en realisatie van het MTBnetwerk vindt gefaseerd plaats. Hiervoor stelt het Routebureau een uitvoeringsagenda op. De Veluwe wordt in drie uitvoeringsgebieden verdeeld: Noordoost-, Midden- en Zuid-Veluwe. Daarbij ligt de focus in 2023 op het ontwerpproces, toetsing en vergunningaanvraag van alle routes. In de eerste helft van 2023 staat verder de realisatie van het MTB-netwerk in Apeldoorn e.o. op het programma. In de tweede helft van 2023 kan de realisatie van het MTB-netwerk in de Noord-Oost-Veluwe starten. In 2024 wordt onder meer gewerkt aan de realisatie van ontbrekende schakels in de Zuid-Veluwe en de ontwikkeling van verbindingen tussen de MTB-netwerken in de drie clusters.

In de uitvoeringsagenda zal ook aandacht worden besteed aan hoe de ontwikkeling van het mountainbiken in de randen, buiten het Veluwemassief, handen en voeten kan worden gegeven. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij de verstedelijkings- en de transformatieopgave voor het landelijk gebied.

Een duurzame instandhouding heeft niet alleen betrekking op het MTBnetwerk zelf, maar ook om gedrag en zaken die buiten het netwerk gebeuren.

Hoe ziet de toekomst van het MTBen eruit op de Veluwe en hoe zou deze tak van sport en recreatie zich moeten ontwikkelen?

MTBVISIE INTRODUCTIE

routebureau veluwe

Het fietsen op de Veluwe ziet er nu heel anders uit dan zo'n tien jaar geleden door de introductie van de e-bike, de toename van het aantal mountainbikers en de opkomst van de eMTB en de gravelbike (benoemd als terreinfietsen). Mobiele applicaties, zoals Strava en GPX-gerelateerde apps, hebben er bovendien toe geleid dat 'officieuze' routes, eens gefietst en gedeeld, door vele andere recreanten navolging kunnen krijgen. Het veranderde fietsgebruik stelt terreineigenaren voor de nodige uitdagingen. Wandelaars ervaren de in hoog tempo langs 'flitsende' terreinfietsers als storend en er komen met regelmaat klachten binnen over confrontaties tussen fietsers en wandelaars. Paden die daarvoor niet aangelegd zijn, hebben veel te lijden van intensief fietsverkeer. En de toenemende aantallen terreinfietsers (niet zelden grote groepen) leiden tot extra verstoring (optische verstoring, geluid en aanrijdingen) van kwetsbare natuur.

Tegelijkertijd is er een grote groep gebruikers die de Veluwe graag met de terreinfiets wil verkennen en beleven. Deze behoefte vraagt aandacht, zeker ook omdat het aantal bewoners in Veluwse gemeenten de komende tien jaar gaat toenemen (er komen enkele tienduizenden woningen bij). Omdat de actieradius van terreinfietsers relatief groot is, is afstemming tussen meerdere terreineigenaren nodig om te komen tot een kwalitatief goed netwerk, waarin confrontaties met andere gebruikersgroepen vermeden worden en dat tegelijkertijd optimaal rekening houdt met de vereisten vanuit natuurbescherming.

Onder regie van Routebureau Veluwe wordt sinds 2018 gewerkt aan een Veluweprogramma voor de ontwikkeling, het beheer en promotie van routenetwerken. Het geven van deze impuls aan het aanbod, de kwaliteit en zichtbaarheid van recreatieve routes past binnen de ambitie van de VeluweAgenda waarin de nadruk wordt gelegd op samenhang, samenwerking en focus.

De Veluwe op 1 als ambitie, ondergeschreven door bijna 40 partners op de Veluwe, betekent samen werken aan de balans tussen enerzijds aantrekkelijk zijn en blijven voor bezoekers en bewoners door de natuur op verschillende manieren te laten beleven en tegelijkertijd natuur en landschap te beschermen en versterken. De urgentie om aan behoud en herstel van de ecologische diversiteit van de Veluwe te werken is immers evident.

Routebureau Veluwe ontwikkelt en beheert de veluwebrede routenetwerken voor fietsen, wandelen, ruiteren en mennen en heeft daarvoor de benodigde kennis en expertise in huis. Om ook invulling aan deze rol te kunnen geven op het gebied van MTBen is een nadere oriëntatie op deze opgave en uitvoeringsstrategie uitgevoerd. Hoe ziet de toekomst van het MTBen eruit op de Veluwe, hoe zou deze tak van sport en recreatie zich moeten ontwikkelen en met welke wensen, behoeften, marktontwikkelingen, belangen en voorwaarden dient rekening te worden gehouden?

De ontwikkeling en het beheer van het MTBnetwerk wijkt in zekere zin af van die van meer traditionele recreatievormen als fietsen en wandelen. Vanuit terreinbeherende organisaties spelen er vragen op het gebied van bezoekersmanagement, aansprakelijkheid, natuurbehoud, financiering en beheer. Ook vanuit gemeenten, destinatiemanagement organisaties (DMO's) en recreatieondernemers is behoefte aan een veluwe-brede visie om MTBen te integeren in lokaal beleid, om (regionale) promotiestrategieën te ontwikkelen en om het bestaande MTBproduct- en dienstenaanbod beter op de wensen en behoeften van de doelgroep af te stemmen.

Door het Routebureau Veluwe, in opdracht van de VeluweAlliantie, namens Veluweop1, is deze visie en uitvoeringsagenda voor de verbetering en (door)ontwikkeling van het MTBaanbod op de Veluwe tot stand gekomen.

MTBVISIE PROCES

Vanuit Routebureau Veluwe en VeluweTeam is behoefte om te werken aan een gemeenschappelijk programma met gebiedspartners en overheden. Om tot een ontwikkelingsvisie, ambitie en pragmatische uitvoeringsagenda te komen, is er gekozen voor een participatieve aanpak waarbij verschillende inspiratiesessies hebben plaatsgevonden met onder andere eindgebruikers (mountainbikers, MTBorganisaties), beleidsmakers, terreinbeheerders en ondernemers.

Voorafgaand aan deze sessies is een analyse gemaakt van de bestaande situatie op de Veluwe voor wat betreft het MTBaanbod, beheermodellen, marktomvang, economische impact en promotiestrategieën. Het resultaat van deze analyse is het vertrekpunt geweest voor de ontwikkeling van de visie en uitvoeringsagenda.

FIGUUR 1 procesaanpak

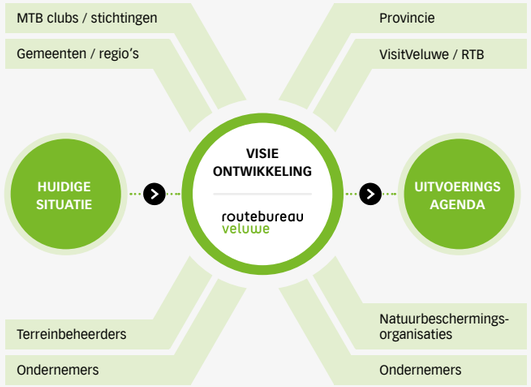

DE INSPIRATIESESSIES MET DE VERSCHILLENDE GEBIEDSPARTNERS EN OVERHEDEN HADDEN TOT DOEL OM:

- inzicht te geven in de huidige situatie (aanbod, beheer, promotie) op basis van een 1e analyse;
- wensen / knelpunten van de betreffende groepen te inventariseren;
- een beeld te krijgen in hoeverre men bereid is om actief bij te dragen aan de implementatie van de ontwikkelingsvisie en uitvoeringsagenda;
- nieuwe ideeën te generen op basis van bestaande best practices uit binnen- en buitenland;
- wensen, knelpunten en goede voorbeelden te confronteren om tot een streefbeeld te komen;
- de basis te leggen voor veluwebrede aanpak op MTBgebied.

NOOT:

In oktober 2019 is de MTBvisie en -uitvoeringsagenda aangeboden aan Routebureau Veluwe. De bestuurlijke besluitvorming m.b.t. de formele vaststelling en implementatie van de visie heeft tot op heden niet plaatsgevonden, onder andere doordat de oprichting van Routebureau Veluwe als juridische entiteit in de tussengelegen periode veel vertraging heeft opgelopen. Ook de Covid-19 pandemie kan aangemerkt worden als een factor die tot procesmatige vertraging heeft geleid. Aangezien er op aanverwante dossiers en projecten (recreatiezonering, financiering recreatieve infrastructuur) in de tussengelegen periode wel voortgang is geboekt, is in overleg met Routebureau Veluwe besloten de visie te actualiseren. Daarbij kan ook aangetekend worden dat de toename van het recreatieve gebruik van de routes en paden op de Veluwe tijdens de pandemie tot nieuwe inzichten en praktijkervaringen hebben geleid.

MTBVISIE BELEIDSCONTEXT

routebureau veluwe

MTBen, en de ontwikkeling van het MTBnetwerk in het bijzonder, heeft raakvlak met verschillende beleidsterreinen. Voor een goede implementatie van de uitvoeringsagenda is het van belang dat de MTBvisie bijdraagt en aansluit op bestaand beleid van de publieke sector en terreinbeherende organisaties op de Veluwe.

Relevant zijn onder andere beleid en uitvoeringsprogramma's op het gebied van:

- Natuur: met onder andere het Gelders Natuurnetwerk, Natura2000 en het ambitiedocument 'Natuur – veelzijdige natuur voor iedereen' met daarin een specifieke verwijzing naar het doel om mensen dichter bij de natuur te brengen;
- VeluweAgenda2030, opgeteld door de Veluwe Alliante (vervolg op de VeluweAgenda2025);
- (Vrijetijds) Economie en toerisme: met onder andere VeluweAgenda – De Veluwe op 1;
- Ruimtelijke ordening: Omgevingsvisie 'Gaaf Gelderland';
- Sport: Gelders Sportakkoord met daarin als meest relevante thema's 'Sportieve inrichting buitenruimte', 'Versterking van recreatieve routes' en 'Maatschappelijke kracht van sport'
- Gemeentelijke beleid op het gebied van vrijetijdseconomie & toerisme, sport, gezondheid en welzijn;
- Individueel recreatiebeleid van terreinbeherende organisaties en eigenaren zoals (maar niet uitsluitend) Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Geldersch Landschap & Kastelen, Defensie, Kroondomeinen, Vitens en particuliere terreineigenaren;
- Koersnotitie Recreatie en Toerisme.

Als toetsend en faciliterend kader voor de ontwikkeling van nieuwe routes zijn onder andere van toepassing:

- Beheerplan Natura 2000 Veluwe / Wet Natuurbescherming;
- Recreatiezonering Veluwe;
- Financiering recreatieve infrastructuur (voorstel 'Vignetten op de Veluwe');
- Recreatiezoneringsplan
- Regiodeal Veluwe;
- Omgevingsvergunningen;
- Provinciale / gemeentelijke subsidieverordeningen;
- Wegwijs op de Veluwe, project recreatieve bebording (in ontwikkeling);
- Belevingsgebieden, Veluws Recreatief Netwerk.

De ontwikkeling van het MTBnetwerk heeft raakvlak met verschillende beleidsterreinen.

MTBVISIE ANALYSE HUIDIGE SITUATIE

routebureau veluwe

Om de richting te kunnen bepalen van de MTBvisie voor de Veluwe is allereerst een korte analyse gemaakt van de huidige positie. Hierbij is gekeken naar de kwantiteit en kwaliteit van het MTBaanbod op de Veluwe, de vindbaarheid ervan, de wijze waarop beheer en onderhoud van routes is geregeld, de omvang van de (potentiële) markt, huidige mogelijkheden van het 'vrije fietsen', karakteristieken van de doelgroep en economische impact.

AANBOD

Het MTBaanbod op de Veluwe bestond medio 2021 uit de volgende routes, evenementen en overige diensten.

Routes

- 12 routes verspreid over de Veluwe waarbij een aantal gekoppeld tot MTBnetwerk (Zuid-Veluwe);
- Totaal ± 320 km (exclusief aanrijdroutes) waarbij aangemerkt moet worden dat sommige routes elkaar overlappen en tot dubbeltellingen leiden;
- ± 280 km reeds nieuwe of te reconstrueren routes waarvan het ontwerp al gereed was om voor te leggen aan terreineigenaren en/of het bevoegd gezag. Het betreft hier de reconstructie en uitbreiding van routes tot een sluitend MTBnetwerk op de Midden-Veluwe (Apeldoorn e.o.) en Noord-Veluwe.

Evenementen – situatie voor(!) Covid-19

- 35 MTBtoertochten in het winterseizoen;
- ± 25.000 starts per seizoen;
- 7 MTBwedstrijden.

Overige diensten

- ± 15 aanbieders van MTBverhuur en/of GPS tochten of clinics / trainingen (dit aantal is sinds 2020 groeiende);
- ± 15 wielerverenigingen met MTBaanbod;
- Grote mate van 'vrij fietsen' in verschillende gebieden van de Veluwe;
- Uitgebreid netwerk aan fietsvriendelijke horeca, hotels en overige verblijfsaccommadaties.

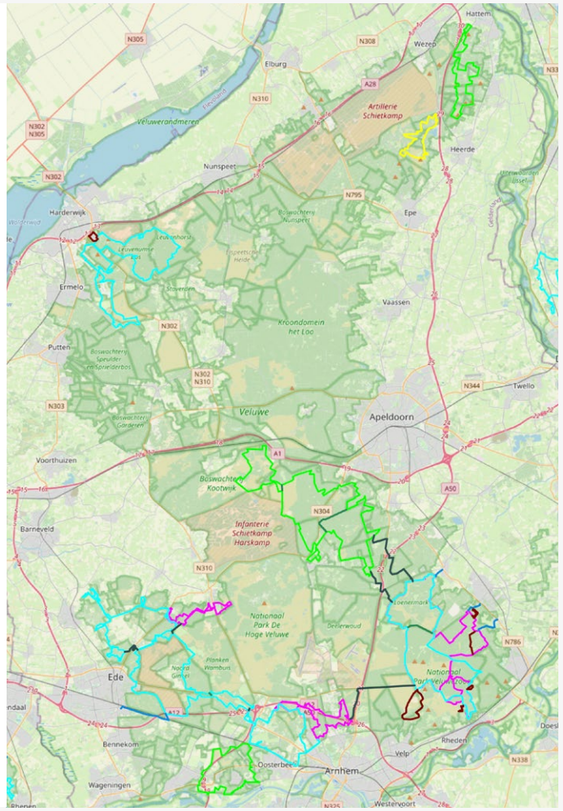

Mountainbikers zijn al sinds de jaren '80 actief op de Veluwe, hetzij in kleinere getallen dan nu het geval is. De Veluwe wordt door lokale mountainbikers gewaardeerd vanwege de mooie natuur, afwisselende landschapstypen, stuwwallen die voor aantrekkelijke hoogteverschillen zorgen, de kans om wild te spotten en de mogelijkheid om via bestaande paden en wegen de uitgestrektheid van de Veluwe te beleven (zonder te veel beperkingen). Het zelf bepalen dan wel uitstippelen van routes wordt door lokale mountainbikers beschouwd als een groot goed, welke regionaal benoemd wordt als 'vrij fietsen'.

Daarnaast heeft de Veluwe een goede reputatie opgebouwd op het gebied van MTBtoertochten. Recreatieve, uitgepijlde tochten die vooral in het winterseizoen georganiseerd worden door Veluwse wieler- en MTBorganisaties en doorgaans op zaterdag- of zondagochtenden plaatsvinden.

Op het gebied van MTBroutes scoort de Veluwe minder goed hoewel er sinds 2020 wel verbeteringen zichtbaar zijn, waarbij de aanleg en het onderhoud in de Zuid-Veluwe voorop lopen.

De basis van het MTBnetwerk is niet volledig op orde. Hierdoor is het gebruik van de routes niet optimaal en laat de regulerende werking te wensen over.

Aandachtspunten zijn:

- het structureel oppakken van onderhoud en (veiligheids) inspectie van routes;
- het verbinden van routes tot netwerk, er zijn nog relatief veel geïsoleerde routes in plaats van netwerk die het beter moge-lijk maken de Veluwe te verkennen en meer variatie bieden;
- duurzaamheidscriteria voor aanleg en ontwerp van MTBroutes zijn onvoldoende bekend of toegepast;
- het ontbreken van een duidelijke segmentatie (moeilijkheid, beleving) van de routes;
- het aantal kilometers route (totale capaciteit) is beperkt gezien de omvang van de potentiële gebruikers;
- actualisatie routedata – (toeristische) MTBroute-informatie is niet altijd actueel of volledig;
- uniformiteit in bewegwijzering & informatievoorziening – er is een huisstijl ontwikkeld voor de Veluwe maar deze is in het geval van het MTBnetwerk nog nauwelijks geïmplementeerd.

Kortom, de basis is niet volledig op orde. Hierdoor is het gebruik van de routes niet optimaal en laat ook de regulerende werking te wensen over.

BEHEER EN ONDERHOUD

Het beheer van het huidige MTBnetwerk valt juridisch gezien onder de verantwoordelijkheid van de betreffende terreineigenaar of beheerder. In een aantal gevallen zijn door terreinbeheerders of gemeenten afspraken met lokale clubs gemaakt over het verrichten van eenvoudige onderhoudswerkzaamheden. Een eenduidig meldings- en registratiesysteem hiervoor ontbreekt nog. Medio 2018 was er bij de meeste MTBroutes niet echt sprake van structureel beheer en onderhoud. Dit verklaarde deels de dalende waardering van de MTBroutes op de Veluwe t.o.v. routes in andere regio's. Ook wordt het hierdoor lastiger om het potentieel van routes als sturingsinstrument (visitor management) te benutten.

Een van de oorzaken waardoor het moeilijk is voor terreinbeherende organisaties om MTBroutes structureel te kunnen onderhouden is het feit dat het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) niet in een dergelijke regeling voorziet. De SNL-regeling voorziet in een toeslag voor wandelen en fietsen. Het ontbreken van deze financiële tegemoetkoming is voor alle terreinbeherende organisaties de aanleiding om routes voor onder andere mountainbikers en ruiters niet tot het basisaanbod te rekenen maar als plus-recreatie. Voor deze plus-recreatie is aanvullende financiering benodigd en wordt ook vaker de samenwerking gezocht met vrijwilligers.

Wanneer gekeken wordt naar het beleid t.a.v. MTBrecreatie van een aantal grotere terreinbeherende organisaties op de Veluwe zoals Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Geldersch Landschap & Kastelen, valt op dat er veelal gezocht wordt naar maatwerkoplossingen. Soms wordt gekozen voor specifieke routes, soms worden mountainbikers gefaciliteerd op bestaande onverharde wegen, paden en lanen die gedeeld worden met andere recreatieve gebruikers en soms is MTBen (met name in kwetsbare gebieden) expliciet verboden.

Geldersch Landschap & Kastelen

Geldersch Landschap & Kastelen (GLK) kiest voor maatwerk met lokale ondersteuning. GLK hecht veel waarde aan de openstelling van haar terreinen voor verschillende gebruikersgroepen, mits deze groepen respectvol omgaan met elkaar en met de natuurlijke omgeving. MTBen wordt passief gefaciliteerd, dat wil zeggen, op basis van een duidelijk geconstateerde behoefte of initiatief van derden.

MTBen is in relatief veel gebieden van GLK toegestaan (gedeeld gebruik van paden), hetgeen wordt aangegeven op de openstellingsborden. Wanneer er gekozen wordt voor een specifieke MTBroute met onder andere aanleg van singletracks, geldt als voorwaarde dat in het beheer en de financiering voorzien kan worden. Lokale MTBorganisaties moeten daarbij ook bereid zijn een rol op zich te nemen. Daarnaast moeten afspraken over onderhoud, beheer en aansprakelijkheid geregeld worden in een overeenkomst. GLK heeft aangegeven alleen mee te werken aan de realisatie van nieuwe routes als een derde partij, bij voorkeur een routebureau, als contractpartner optreedt en een bruikleenovereenkomst afsluit. Daarnaast dient de ontwikkeling van nieuwe routes extern gefinancieerd te worden.

Staatsbosbeheer

Staatsbosbeheer (SBB) hanteert in zekere mate dezelfde uitgangspunten als GLK, hoewel er momenteel gewerkt wordt aan nieuw, landelijk beleid t.a.v. MTBrecreatie. Binnen de huidige beleidslijn van SBB geldt dat fietsen en dus ook MTBen is toegestaan op wegen en paden, gemarkeerde wandel- en ruiterroutes uitgezonderd. Ook hier geldt dat SBB als terreinbeherende organisatie per gebied een afweging maakt welke mogelijk-heden geboden kunnen worden aan mountainbikers. Toegangs-voorwaardenborden geven aan welke regels er voor fietsen / MTBen gelden. Er worden alleen nieuwe MTBroutes in SBB-terreinen aangelegd als de aanlegkosten en kosten voor beheer en onderhoud door derden worden betaald of georganiseerd.

Natuurmonumenten
De MTBroute in Nationaal Park Veluwezoom neemt een wat andere positie in ten opzichte van de overige routes op de Veluwe. Deze route wordt door Natuurmonumenten geëxploiteerd door middel van een jaarvergunning. Natuurmonumenten houdt toezicht en handhaaft periodiek op naleving van de toegangsregels en het in bezit hebben van de betreffende vergunning. De betreffende MTBvergunning geldt ook voor een aantal MTBroutes in gebieden van Natuurmonumenten elders in Nederland. In de meeste gevallen liggen deze routes in Nationale Parken. Daarnaast zijn er nog een aantal gebieden van Natuurmonumenten op de Veluwe waar MTBen toegestaan wordt op bestaande paden en wegen. Natuurmonumenten bezit ook een aantal terreinen die qua aard of kwetsbaarheid van de natuur niet of nauwelijks toegankelijk zijn voor recreanten.

Particuliere eigenaren
Particuliere grondbeheerders hebben een belangrijke rol bij onder andere de instandhouding van de Veluwse natuur en cultuurhistorisch landschap, voedselproductie en recreatiemogelijkheden. Toch zijn particuliere grondbeheerders minder vaak als partner betrokken bij het MTBnetwerk. Een van de redenen hiervoor is het ontbreken van een stimuleringsregeling. Via de zogenaamde Natuurschoonwet (NSW) kunnen eigenaren of erfpachters van landgoederen onder bepaalde voorwaarden gebruik maken van fiscale voordelen om landgoederen makkelijker in stand te houden en natuur en cultureel erfgoed te behouden en versterken.

Daarbij gelden een aantal voorwaarden aan de publieke openstelling. Er moeten bijvoorbeeld vrij toegankelijke en begaanbare wegen en paden zijn voor wandelaars en het landgoed is over het algemeen het hele jaar dagelijks toegankelijk. De publieke openstelling beperkt zich tot de groep wandelaars en de NSW heeft als zodanig geen stimulerende werking om andere vormen van recreatie zoals fietsen, paardrijden of MTBen te faciliteren.

Defensie
Defensie is een van de grotere terreinbeheerders op de Veluwe met verschillende kazernes, oefen-, schiet- en opslagterreinen. De terreinen vallen onder het beheer van RMC Noord. De meeste terreinen hebben eveneens de status van beschermd natuurgebied. Veel van de stuifzand en heideterreinen op de Veluwe zijn militair oefenterrein. Defensie werkt actief mee aan natuurbehoud. Door de kenmerken van oefenterreinen (zand, heide, bos) komt hier relatief veel bijzondere en beschermde flora en fauna voor. Op een aantal oefenterreinen is recreatief medegebruik mogelijk maar veel defensieterreinen zijn niet toegankelijk voor publiek. Aan de realisatie van bewegwijzerde recreatieve routestructuren wordt in het algemeen ook geen medewerking verleend.

Aanvullende aandachtspunten TBO's ten aanzien van MTBrecreatie op de Veluwe
Uit gesprekken met verschillende terreinbeheerders zijn nog een aantal andere onderwerpen ingebracht ten aanzien van MTBrecreatie. In de loop van de jaren zijn op verschillende plekken op de Veluwe nieuwe paden ontstaan. Dit zijn in sommige gevallen wildwissels geweest die door recreanten vaak niet als zodanig herkend werden. Door veelvuldig recreatief gebruik zijn deze wildwissels omgevormd tot paden waar mountainbikers, wandelaars en meer recent, trailrunners graag gebruik van maken. Deze vorm van autonome ontwikkeling van nieuwe paden is ongewenst. Het geeft echter wel aan dat veel recreanten de voorkeur geven aan smalle, door groen omgeven paden. Deze zogenaamde singletracks bieden meer uitdaging en natuurbeleving ten opzichte van het meer traditionele netwerk aan bospaden en zandwegen.

Er gaat beter gekeken worden naar de inrichting van recreatieve infrastructuur.

Dat netwerk heeft van oudsher een functie in het natuurbeheer, als ontsluitingsweg (houttransport), verbindingsweg tussen steden en dorpen of bijvoorbeeld als perceelafscheiding. Dit type infrastructuur sluit niet altijd meer aan bij de beleving waar recreatieve gebruikers tegenwoordig naar op zoek zijn.

Een ander aandachtspunt is gedrag van en tussen verschillende recreatieve gebruikers. Het gaat hierbij vooral om zogenaamde sociale conflicten, met name in gebieden waar de recreatiedruk hoog is. Deze conflicten kunnen verschillende oorzaken hebben. Soms worden deze veroorzaakt door het rijgedrag van mountainbikers (onvoldoende vaart minderen bij het passeren), daarnaast is vanuit sociaal wetenschappelijk onderzoek bekend dat veel sociale conflicten verklaard kunnen worden door inbreuk op het soort beleving dat men zoekt ('goal interference') dan wel door verschillen in normen en waarden (social value conflict). Bij laatstgenoemde speelt bijvoorbeeld de tolerantie voor technologie, andere recreatievormen en levensstijlen mee. Voorlichting / educatie is vaak de beste manier om dergelijke verschillen te overbruggen.

Verder is een toenemende zorg over het fietsen buiten de toegestane tijdstippen. Night-tours en het fietsen na zonsondergang, omdat er nog even getraind moet worden na een volle dag, zijn in toenemende mate een zorg voor de terreinbeherende organisaties.

Een laatste punt waar later in dit document uitgebreider op ingegaan zal worden is de Recreatiezonering Veluwe. De Veluwe is een prachtig natuurgebied, met haar rijke natuur en variatie aan landschappen. De Veluwe is populair bij recreanten, ze komen er graag om van die prachtige natuur te genieten. Dat willen we graag zo houden. Wel zijn we op zoek gegaan naar een nieuwe, betere balans tussen de ruimte voor de natuur en mens.

Met de constructieve input van bewoners, gebruikers en ondernemers op de Veluwe ligt er nu een recreatiezoneringsplan dat moet zorgen voor een goede balans tussen natuur en recreatie. Daarmee wordt kwetsbare Veluwse natuur ontzien en blijft goede recreatie mogelijk. De provincie, terreinbeheerders en gemeenten werken daarin nauw samen. Een unieke samenwerking op deze schaal.

TOOLBOX RECREATIEZONERING
De Toolbox Recreatiezonering geeft een indicatie voor het MTBen welke in deze visie concreter wordt gemaakt, namelijk:
- algemeen: routes zoveel mogelijk in zone A en B;
- zone A en B: route-aanleg buiten bestaande paden mogelijk;
- zone C: route zoveel mogelijk over bestaande paden;
- zone C*: zo weinig mogelijk routering;
- zone D: geen routes.

COMMUNICATIE & VINDBAARHEID

Voor het uitbreken van de Covid-19 pandemie waren het niet zozeer de routes maar de MTBtoertochten op de Veluwe die goed bezocht werden en zowel op als buiten de Veluwe bekend waren bij de mountainbiker. De meeste evenementen vinden plaats tussen oktober en maart (buiten het broedseizoen om) en zijn terug te vinden op de landelijke kalender van Wielersportbond NTFU, in magazines en onder andere de online platformen fietssport.nl en mtbyou.nl.

Voor wat betreft bewegwijzerde MTBroutes is mtbroutes.nl het meest volledige landelijke online routeportal. Hierop zijn alle MTBroutes in Nederland terug te vinden, inclusief gebruikerswaardering. Veluwse MTBroutes zijn nog niet in de top 50 terug te vinden (aug. 2021) hoewel het hier uiteraard een momentopname betreft. Daarnaast valt op dat de route- en contactinformatie van Veluwse MTBroutes op mtbroutes.nl niet altijd up-to-date is en dat een aantal routes niet goed aansluiten op horeca / verblijfsaccommodaties, vooral op de Ontvangstlocaties Veluwe.

Het ontbreekt vooralsnog aan een sterk merk en gestuurde communicatie, monitoring en beheer.

Door inzet van Visit Veluwe en Routebureau Veluwe is de communicatie rondom de verschillende recreatieve routenetwerken sterk verbeterd. De gestuurde wijze van communicatie en informatieverlening is terug te vinden op de website van Visit Veluwe en het routeportal van Routebureau Veluwe. Ook een uniforme huisstijl voor de Veluwe is inmiddels gerealiseerd, evenals uniforme bewegwijzering.

COMMUNICATIE EN VINDBAARHEID MTBNETWERK VELUWE

- geen lokale MTBroute of MTBnetwerk dat op landelijk niveau tot de verbeelding spreekt (gebaseerd op gebruikers-ervaringen op mtbroutes.nl), het ontbreekt vooralsnog aan een sterk 'merk';
- geen gestuurde promotie MTBnetwerk Veluwe op nationaal en internationaal niveau;
- MTBroutedata zijn soms nog onvolledig en worden nog niet zo actief gemonitord en beheert als bijvoorbeeld de fiets,- en wandelnetwerken op de Veluwe;
- een link met andere veluwebrede, thematische programma's zoals Veluwse belevingsgebieden ontbreekt vooralsnog.

Er zijn echter voldoende aanknopingspunten om aan te sluiten bij bestaande initiatieven en programma's om de vindbaarheid en communicatie van MTBnetwerk Veluwe te verbeteren. Denk hierbij aan de Veluwse belevingsgebieden, ontwikkeld vanuit het Veluws Recreatief Netwerk. Belevingsgebieden als de Veluwezoom, Geheime Veluwe, Bevochten Veluwe, Stille Veluwe en Smakelijke Veluwe zijn kansrijk / relevant voor de zogenaamde Avontuurzoekers, Stijlzoekers, Verbindingszoekers en Inzichtzoekers (zie Nationale leefstijlen en belevingswerelden – SAMR). In deze drie categorieën bevinden zich ook veel mensen die MTBen als vorm van vrijetijdsbesteding zien.

MARKT & ECONOMISCHE IMPACT

De MTBmarkt in Nederland is na een groeispurt in het laatste decennium inmiddels gestabiliseerd tot ruim 324.000 actieve beoefenaars in de leeftijd 18+ jaar in 2019 (Wielersportmonitor 2020, NTFU). Het gaat hier vooral om de recreatieve / sportieve mountainbiker en niet zozeer de groep die in competitief verband zijn/haar sport beoefend. Ongeveer 43% van de mountainbikers beoefen de sport minimaal 40 x per jaar en worden daarmee door NOC*NSF tot wekelijkse sporters gerekend. Mountainbikers beoefenen de sport gemiddeld het vaakst in de lente- en zomermaanden (Wielersportmonitor 2020, NTFU)

Niet meegerekend in dit onderzoek zijn kinderen en jeugd tot 18 jaar en mensen die wel interesse hebben in MTBen maar deze activiteit minder dan 12 keer per jaar beoefenen en geen eigen MTBfiets bezitten.

De verwachting is dat het aantal wielersporters op de Veluwe in de komende jaren licht zal toenemen. Deze verwachte stijging is gerelateerd aan de bevolkingsgroei prognose in Gelderland (groei tot 2040 met 79.000 mensen). Het percentage van de Nederlandse bevolking (18 jaar en ouder), dat de wielersport beoefend, schommelt al jaren tussen de 5.3 en 6.3%. Door bevolkingsgroei stijgt het absolute aantal wielersporters wel. Daarnaast is er een groeiende interesse in actieve vakanties waardoor het (gast) gebruik van MTBroutes mogelijk wat zal gaan toenemen.

'Corona-effect'

Door de verschillende coronamaatregelen en lockdowns is er sprake van een grotere of hernieuwde interesse in buitensport en recreatie. Dit corona-effect is ook terug te zien bij het MTBen. In 2020 steeg het aantal verkochte, nieuwe fietsen in Nederland met 9% tot 1.098.000 (bron: RAI / BOVAG / GfK). MTBfietsen vormen ongeveer 5% van het totaal aantal verkochte fietsen (let wel, e-MTBfietsen en kinder-MTBfietsen worden meegerekend in de algemene categorieën e-bikes en kinderfietsen). Er is weliswaar een stijging in het aantal verkochte MTBfietsen, maar dit verklaart niet de perceptie dat het erg druk is geworden in het bos met onder andere mountainbikers. Het meest voor de hand liggende scenario is dat er sprake is van (tijdelijke) herintreders, mensen die wel een MTBfiets bezitten maar deze al geruime tijd niet meer gebruikt hadden. Daarnaast is een stijging te zien in het aantal MTBritten dat per persoon gemaakt wordt. Ook hier is een logische verklaring voor.

MTBen wordt vaak beoefend als tweede sport naast een andere favoriete hoofdsport of activiteit. Veel traditionele, georganiseerde sporten konden door de beperkende coronamaatregelen niet beoefend worden. Door het wegvallen van deze 'hoofdsport' lijkt het voor de hand te liggen dat veel mensen hun tweede sport of vrijetijdsbesteding frequenter hebben opgepakt dan voorheen.

Een soortgelijk beeld komt naar voren in de maandelijkse sport-participatiemonitor van NOC*NSF (leeftijdscategorie 5-80 jaar, ongeveer 15.7 mln Nederlanders) waarbij populaire sporten als voetbal, zwemmen en fitness een sterke daling laten zien in de coronamaanden en buitensporten, waaronder MTBen juist beter scoren dan in dezelfde maanden in 2019. Een op het oog relatief kleine stijging van 1% betekent in de praktijk dat in sommige maanden er in absolute getallen ruim 150.000 meer mountainbikers actief waren. Er zal met name sprake zijn van een tijdelijke opleving hoewel het niet uitgesloten is dat een deel van deze nieuwe groep mountainbikers de sport blijvend zal beoefenen.

FIGUUR 2 Corona effect inzichtelijk gemaakt in Strava statistieken

Op de verticale as wordt het gebruikt van de mountainbikeroutes in Nederland weergegeven in aantal gemaakte rondes (cumulatief), uitgezet tegen de periode (weeknummer) op de horizontale as.

Gravelrijders

Gravelrijden is een andere trend die aan een snelle opmars bezig is. Gravelbikes zijn veelzijdige fietsen die geschikt zijn voor het rijden op verschillende soorten ondergrond, met iets bredere banden dan een racefiets. Er is een nieuwe groep avontuurlijke fietsers ontstaan die het leuk vinden hun eigen routes uit te stippelen en de voorkeur geven aan rustige, onverharde (gravel) paden, lanen en wegen i.p.v. asfaltwegen met veel verkeer. Deze groep maakt minder gebruik van toeristische informatie maar gebruiken veelal apps als Komoot e.d. om een route te bepalen. Daarnaast zijn er ook wielrenners, MTBers en vakantiefietsers die gravelrijden ontdekt hebben en naast hun primaire (wieler)sport beoefenen. Deze discipline wordt vaak alleen of in kleine groepjes beoefend. Het gebruik is niet complementair aan het berijden van MTBroutes en vergt een totaal andere benadering.

FIGUUR 3 omvang (% Nederlandse bevolking 18 +) en segmentatie wielersportmarkt in Nederland in 2019. Bron: Wielersportmonitor 2020, NTFU

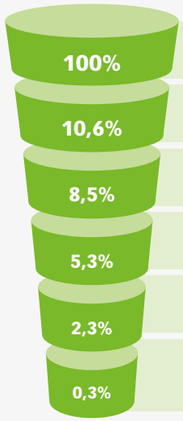

13.924.408	NEDERLANDERS (18+)	Omvang van de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder
1.471.769	NEDERLANDERS DIE MIN 1X SPORTIEF FIETSEN	Nederlanders (18+) die minimaal 1 keer aan wielrennen / MTBen / toerfietsen hebben gedaan in de afgelopen 12 maanden
1.180.908	NEDERLANDERS DIE MIN 12X SPORTIEF FIETSEN	Nederlanders (18+) die minimaal 12 keer aan wielrennen / MTBen / toerfietsen hebben gedaan in de afgelopen 12 maanden
737.269	WIELERSPORTERS	Wielersporters: personen (18+) die 12 keer per jaar of vaker aan wielrennen / mountain-biken of trektochten op de fiets doen en deze activiteit beoefenen op een sportieve fiets
324.000	MTB'ERS IN NEDERLAND	44% van de wielersporters (18+) doen aan MTBen of combineren MTBen met een andere wielervorm zoals wielerrennen (vaker dan 12 keer per jaar)
38.880	MTB'ERS IN GELDERLAND	Aantal actieve mountainbikers (18+) in Gelderland die vaker dan 12 keer per jaar deze activiteit beoefenen (12% van de wielersporters in Nederland is woonachting in de provincie Gelderland, Wielersportmonitor NTFU 2016)

FIGUUR 4 Kenmerken doelgroep mountainbikers

41 JAAR GEMIDDELDE LEEFTIJD MOUNTAINBIKER

79% MAN **21% VROUW**

GEZINSSAMENSTELLING

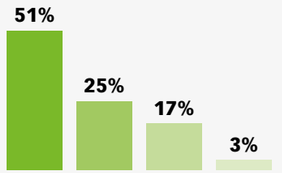

OPLEIDINGSNIVEAU

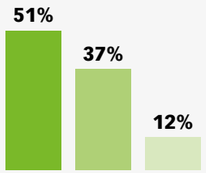

MOTIVATIE

VOORKEUR PADEN / ROUTES

1. Singletracks in natuurlijke omgeving
2. Moeilijkere routes met voornamelijk natuurlijke obstakels
3. Flowtrails in rollend terrein

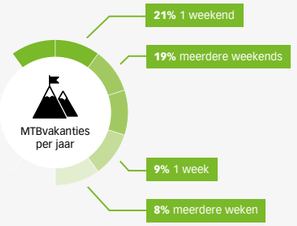

MEEST BEOEFENDE SPORTEN NAAST MTBEN

1. Wielrennen
2. Wandelen
3. Fitness
4. Skien / snowboarden
5. Trail running

ECONOMISCHE IMPACT [1]

- 23.880 mensen werkzaam in de vrijetijdseconomie (recreatie en toerisme) op de Veluwe in 2019
- Nederlandse besteeden in 2019 op de Veluwe €330 miljoen tijdens hun vakantie
- In 2019 verbleven Nederlanders tijdens toeristische binnenlandse vakanties 9.539.000 nachten op de Veluwe
- Geschatte omvang wielersporteconomie in Nederland (2015): €490 miljoen
- Gemiddelde jaarlijkse besteding van €208 miljoen aan fietsgerelateerde producten
- Gemiddeld aankoopbedrag nieuwe sportieve fiets (racefiets / MTBfiets): €1724
- 57% van de mountainbikers gaat wel eens op MTBvakantie (MTBen als primair doel)
- 49% van de mountainbikers neemt zijn/haar MTBfiets mee tijdens een familievakantie
- 48% van de mountainbikers houdt er bij de keuze van hun familievakantie rekening mee dat omgeving geschikt is om te MTBen

[1] Bronnen: kerncijfers Toerisme Veluwe, Wielersportmonitor 2017 en 2020, European MTBsurvey 2015 en 2017)

MTBVISIE AMBITIE

routebureau veluwe

WERKEN AAN EEN STERKE VELUWE:

"In 2030 is de Veluwe een voorbeeldregio waar het gaat om het verbeteren van de biodiversiteit en het verduurzamen van toerisme. We geven priortiteit aan de Veluwse natuurwaarden, op het Veluwemassief, in de gebieden daaromheen en op de agrarische gronden. Door die natuurwaarden uit te dragen versterken we de unieke beleving van landschap, erfgoed, dorpen en steden. We werken gezamenlijk, in nauwe samenwerking met bewoners, aan een duurzame verhouding tussen recreatie en natuur, landschap en erfgoed.

Om bezoekers en bewoners een unieke beleving te kunnen bieden is de Veluwe in 2030 de meest gastvrije bestemming van Nederland met een gezonde vrijetijdseconomie en robuuste natuur. Het aanbod van verschillende Veluwse belevingen is optimaal gericht op de vraag van recreant, toerist en bewoner. De kwetsbare natuur wordt ontzien via een slim samenspel van de recreatieve voorzieningen. Bewoners zien het toerisme als kans voor het versterken van de leefbaarheid en zijn daarmee ambassadeurs van de Veluwe."

Dit is de aangepaste ambitie van de VeluweAgenda 2030, opgesteld door de VeluweAlliantie. De VeluweAlliantie is een samenwerkingsverband van ongeveer 40 verschillende partijen, waaronder gemeenten, terreinbeherende organisaties, ondernemers, Provincie en belangenorganisaties.

De VeluweAlliante wil deze ambitie realiseren via een aanpak die steunt op de volgende 3 pijlers:

- in stand houden en versterken van natuur, landschap en erfgoed op de Veluwe;
- streven naar excellente gastvrijheid en een gezonde vrijetijdseconomie;
- versterken van de betrokkenheid van bewoners.

Aan deze pijlers wordt middels 10 verschillende programma's uitvoering gegeven. Deze ambities, pijlers en de al eerder in dit document beschreven analyse vormen het vertrekpunt van de visieontwikkeling. De uitvoeringsagenda behorende bij de MTBvisie zal aansluiten op onderstaande programma's en thema's.

Er is voor gekozen om de ambitie van de VeluweAlliantie te vertalen naar een MTB-specifieke ambitie en ontwikkelingsvisie.

AMBITIE 2030 MTBNETWERK VELUWE

- Ontwerp en inrichting van MTBnetwerk en (gedeelde) paden dragen bij aan de instandhouding van natuur en landschap op de Veluwe en helpen om de recreatiedruk op hotspots te verlichten;
- bewoners van de Veluwe hebben toegang tot een aantrekkelijk MTBaanbod dicht bij huis, bezoekers hebben beschikking tot een gevarieerd aanbod van MTBroutes / -netwerk, diensten en voorzieningen. Differentie vindt plaats op het gebied van beleving, afstand en/of moeilijkheidsgraad;
- zeer goede startvoorzieningen, gericht op bezoek en ontvangst, waarbij deze gefocust worden op de Ontvangstlocaties Veluwe (Poorten en TOPs);
- lokale mountainbikers worden betrokken bij de ontwikkeling van het MTBnetwerk en leveren een bijdrage aan de instandhouding van de MTBinfrastructuur op de Veluwe. Afstemming en samenwerking tussen verschillende recreatieve gebruikersgroepen en beheerders leidt tot meer onderling begrip en een betere recreatieve beleving;
- er is één centrale organisatie verantwoordelijk voor het ontwerp, aanleg, beheer, onderhoud en afstemming van de verschillende recreatieve routenetwerken, waarbij het in communicatie zorgdraagt voor positieve uitingen en tendens ten opzichte van het doel;
- focus op groot aantal MTBorganisaties, te verrichten werkzaamheden in het bos, bijdrage aan de natuur en slimme inrichting van de routes om de negatieve imago te keren;
- creëren van bewustwording en mentaliteitsverandering bij gebruik van elke vorm van terreinfietsen.

Het doel is vooral om te werken aan een betere beleving voor gebruikers van het MTBnetwerk en niet zozeer om meer bezoekers naar de Veluwe te trekken. Kwaliteit boven kwantiteit. Daarnaast is aandacht voor het ontlasten van Veluwese grondeigenaren daar waar het gaat om onderhoud, beheer en risicoaansprakelijkheid van de betreffende recreatieve routenetwerken en de bijbehorende ontvangstlocaties.

Omdat het niet goed gaat met de natuur op de Veluwe is een goede balans tussen ecologie en economie een belangrijke randvoorwaarde, evenals de betaalbaarheid van het beheer van recreatieve infrastructuur.

Bij de verdere uitwerking van de MTBvisie en uitvoeringsagenda wordt ook rekening gehouden met het concept recreatieve draagkracht. Onder recreatieve draagkracht verstaan we de hoeveel en type gebruik dat in een gebied kan plaatsvinden, rekening houdend met instandhoudingsdoelstellingen, fysieke gesteldheid van paden, beleving van bezoekers en of beheer en onderhoud economisch levensvatbaar is. Vanuit de literatuur kent recreatief draagkracht verschillende dimensies. In het geval van de Veluwe nemen we met name de ecologische, economische en sociale aspecten mee. Dit zijn drie belangrijke randvoorwaarden om tot een duurzaam MTBaanbod op de Veluwe te kunnen komen.

De recreatiezonering is een van de ecologische pijlers, het Veluws model voor financiering van beheer van recreatieve infrastuur maakt onderdeel van de economische pijler en tot slot vormen communicatie en educatie onderdeel uit van de sociale dimensie waaraan gewerkt moet worden.

ONTWIKKELINGSVISIE MTBNETWERK VELUWE – VAN PADEN TOT ROUTES EN EEN NETWERK

De ontwikkeling van een kwalitatief hoogwaardig MTBaanbod op de Veluwe kan niet losgezien worden van de ontwikkeling van de routenetwerken voor fietsers, wandelaars en ruiters, de invoering van de recreatiezonering inrichting van Ontvangstlocaties en de wensen van de doelgroep zelf.

De fiets-, wandel- en ruiternetwerken zorgen voor een behoorlijke ruimteclaim van het aantal beschikbare paden en wegen op de Veluwe en leiden tot een complex inrichtingsvraagstuk. De ambitie ten aanzien van het MTBnetwerk Veluwe ligt met 700 á 800 km[1] aanzienlijk lager dan bijvoorbeeld het wandel- en ruiternetwerk. De mogelijke sanering van bestaande paden op de Veluwe, op plaatsen waar het rustiger moet worden (zone C, D), is een combinatie van specifieke MTBroutes en –paden (single tracks) met andere routevormen een afwegingspunt. Dergelijke routestructuren zullen doorgaans gedeeld worden door verschillende typen gebruikers en daarmee de meest realistische optie om de totale hoeveelheid bezoekers op de Veluwe op te kunnen vangen en bewoners de mogelijkheid te bieden dicht bij huis te recreëren. Het apart aanleggen van een single track (binnen zone C) is in vele gevallen een betere uitkomst, waarbij er zonering van natuur en regulering tussen verschillende doelgroepen ontstaat.

[1] De inschatting van het aantal kilometers komt voort uit een eerder onderzoek waarbij spreiding en mogelijkheden zijn onderzocht. In dit onderzoek is gekeken naar een reële uitrol binnen de mogelijkheden van de opgaven op de Veluwe.

Door regulering i.c.m. de Recreatiezonering Veluwe zijn er mogelijkheden voor het MTBnetwerk.

Dit heeft dan ook de voorkeur in dergelijke gebieden, waarbij het saneren van paden ook een direct gevolg is. Zone D betreft ongerepte en kwetsbare natuur waar ook in de huidige situatie geen recreatie plaatsvindt of in enkele gevallen buiten het bestemde broedseizoen. MTBen zal in deze zone, net als de overige vormen van recreatie, dan ook niet gefaciliteerd worden.

De VeluweAlliantie heeft ervoor gekozen om de recreatieve druk op de Veluwe in ruimte en tijd beter te spreiden met de recreatiezonering als belangrijkste instrumentarium. De volgende aspecten uit de recreatiezonering hebben invloed op het ontwerp en inrichting van het MTBnetwerk:

- Maaswijdte;
- Gebruikersintensiteit;
- Type beleving;
- Dynamische zonering (in tijd / seizoen);
- Ontvangstlocaties getypeerd naar doelgroep.

Een van de consequenties van de recreatiezonering is dat er verschillen zullen ontstaan in de maaswijdte van de padenstructuur op de Veluwe om rustige en meer intensieve zones te creëeren. De ‘stille, eindeloze Veluwe’ kent aaneengesloten

natuurgebieden met minder voorzieningen en een grofmazige padenstructuur dan waar de 'poorten van de Veluwe' ('het visitekaartje van de Veluwe') meer mogelijkheden biedt voor intensief recreatief gebruik.

Daarnaast zal er ook sprake zijn van dynamische zonering, gebieden die een bepaalde periode van het jaar beperkt toegankelijk zijn voor het publiek. Het gaat hierbij veelal om de (droge) heidegebieden en stuifzandgebieden op de Veluwe, de habitat van bepaalde flora en faunasoorten die op de rode lijst staan en waarvan de instandhoudingsdoelstellingen momenteel niet gehaald worden.

FIGUUR 5 Recreatiezonering Veluwe (voorbeeldkaart voor definiëring)

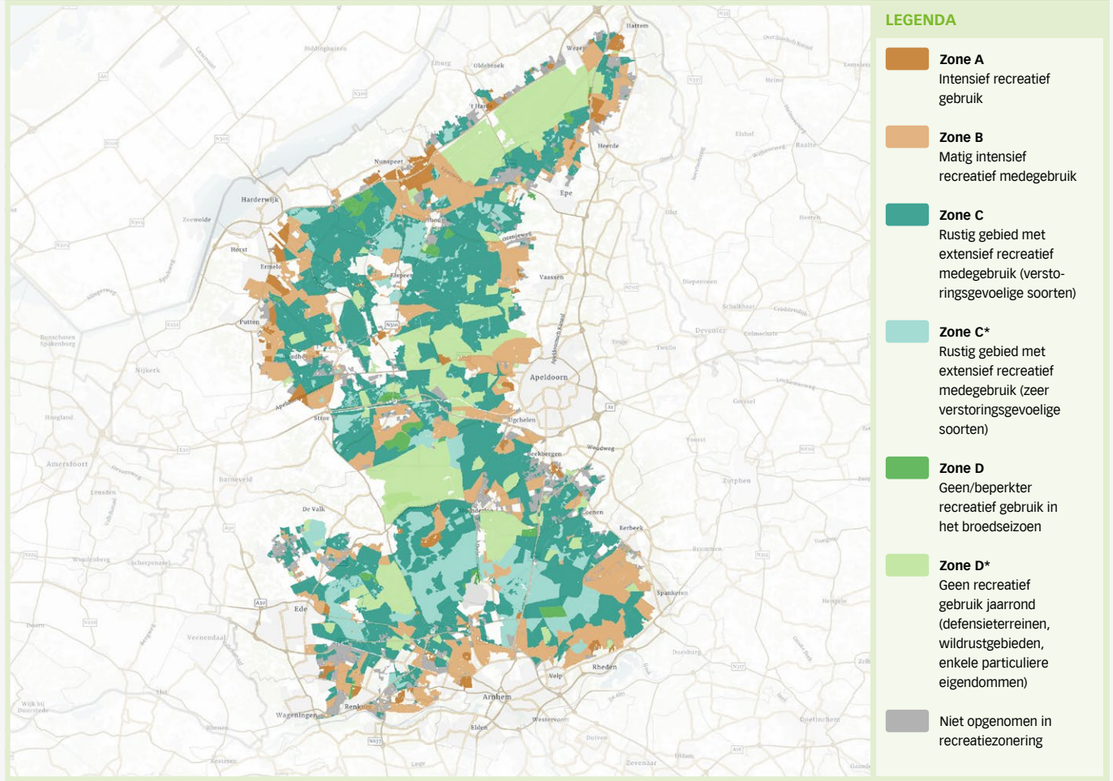

Concreet betekent dit dat er in de zones A en B mogelijkheden liggen voor de aanleg van het MTBnetwerk met nieuwe paden (single tracks) en (kunstmatige) obstakels om te kunnen variëren in moeilijkheidsgraad. In deze gebieden zal de gebruikersintensiteit vermoedelijk het hoogst liggen omdat dit vaak het uitloopgebied van steden en dorpen is en in de randen zich ook de meeste 'grotere' ontvangstlocaties (lees Poorten en TOP's) bevinden.. Daar waar nodig kunnen de verschillende vormen van recreatief gebruik in deze zones 'ontvlecht' worden om de kans op sociale conflicten te verkleinen en de beleving te optimaliseren.

Zone C staat voor de stille, eindeloze Veluwe met een grofmazige padenstructuur en minder recreatieve voorzieningen (parkeerplaatsen en andere ontvangstlocaties) die voor grotere, rustigere gebieden zorgen. De gebruikersintensiteit van de aanwezige paden en wegen ligt hier lager omdat deze gebieden vaak wat verder weg liggen van woonkernen. Ter illustratie, de gemiddelde afgelegde afstand per wandeling is ongeveer 7 km[1] en tijdens een recreatieve fietstocht wordt gemiddeld 2 uur 12 minuten gefietst en 22.3km afgelegd[2]. Mountainbikers hebben vaak nog een grotere actieradius. De geoefende mountainbiker fietst gemiddeld 2 uur en 21 per MTBtocht[3].

In zone C is de aanleg van nieuwe MTBpaden (single tracks) stringenter omdat het hier gebieden betreft voor extensief recreatief medegebruik waar weinig tot geen gebouwde voorzieningen nodig zijn. De nadruk ligt meer op natuur- en landschapsbeleving. Een advies kan zijn op bestaande paden om te vormen tot MTBpad (single track). In dat geval zal het pad logischerwijs onderdeel uitmaken van een MTBroute, uiteraard met de gewenste eisen welke aan single tracks gekoppeld zijn.

Hierdoor verandert er verder niets aan de grofmazige padenstructuur, wat gezien kan worden als het meest effectieve sturingselement om verstoring door mountainbikers tegen te gaan. De gebruiksintensiteit van deze paden zal naar verwachting wel wat stijgen als deze onderdeel worden van een MTBroute. De relatie tussen de hoeveelheid gebruik en hoeveelheid impact op de natuur is echter niet lineair. Elke vorm van recreatie heeft impact op de natuur maar de impact op de natuur groeit minder snel naarmate de hoeveelheid gebruik stijgt. Per situatie zal bepaald moeten worden of deze impact acceptabel is.

De verwachting is dat het grootste deel van het MTBgebruik zal plaatsvinden op het MTBnetwerk wanneer aan een aantal voorwaarden voldoen wordt:

- voldoende variatie in lengte, moeilijkheid en beleving;
- hoog percentage singletracks (smalle van paden, minder dan 1 m breed, éénrichtingsverkeer);
- de mogelijkheid om zelf routes uit te stippelen / combineren;
- goede staat van onderhoud aan het MTBnetwerk;
- uniforme bewegwijzering en heldere communicatie over onderlinge gedragsregels;
- interactie met betrokkenheid van lokale gebruikers;
- gestuurde ontvangst en start vanuit de grotere ontvangstlocaties (Poorten en TOP's).

[1] Wandelnet [2] Fietsrecreatiemonitor [3] EU MTBsurvey 2017

MTBVISIE AMBITIE

Een deel van de bewoners van de Veluwe die de omgeving goed kennen, hebben de behoefte om niet alleen maar te recreëren op bewegwijzerde routes. Hier is het van belang om de dialoog te zoeken met verschillende lokale recreatieve gebruikers over welke paden wel en niet geschikt en toegankelijk zijn voor gedeeld recreatief gebruik en de georganiseerde toertochten. Een goed MTBnetwerk kanaliseert het gros van het recreatieve gebruik maar uiteraard niet alles. Lokale bewoners zullen niet week in week uit hetzelfde rondje lopen, rennen, fietsen of MTBen.

TYPE BELEVING

Mountainbikers moeten gezien worden als een heterogene groep, zowel qua demografische kenmerken als motivatie en type beleving dat men zoekt. Mannen zijn nog steeds oververtegenwoordigd maar het aantal vrouwen dat actief is op de MTBfiets is de laatste jaren sterk toegenomen. Tijdens de coronapandemie hebben ook veel gezinnen met kinderen hun weg gevonden naar het MTBnetwerk in hun regio.

Het type beleving dat gezocht wordt is al even divers. Uit recent Europees onderzoek (incl. Nederlandse respondenten) zijn de meest voorkomende beweegredenen om te MTBen[1]:

- bewegen / actief zijn;
- natuurbeleving;
- plezier;
- uitdaging;
- ontsnappen / alleen zijn.

[1] Trail sector stakeholder and consumer report DIRTT-project, Campbell & Kirkwood, 2020)

Afb. 1: Bebording moeilijkheidsgraad MTBnetwerk Veluwe

Verder blijkt dat de meerderheid van de doelgroep zijn/haar rijvaardigheid op de MTBfiets wil verbeteren. Op basis van deze verschillende beweegredenen om te MTBen is een directe link te maken naar de recreatiezonering en het type routes en belevingen dat in elke zone aangeboden kan worden.

In zone A en B zijn vooral routes te vinden die speels zijn, uitdaging bieden en uitnodigen om lekker actief te zijn. Er zijn routes in verschillende moeilijkheidsgraden zodat ook de technische begaafde mountainbiker bediend wordt en waardoor beginnende fietsers stap voor stap progressie kunnen boeken in het verbeteren van hun rijvaardigheid.

In zone C veranderen de karakteristieken van de paden en routes. Hier wordt ingespeeld op de mountainbiker die op wil gaan in de natuur en wat langere tochten maakt om de Veluwe te verkennen. De paden hebben een natuurlijker karakter, vereisen minder concentratie om veilig over te fietsen waardoor de fietser het landschap beter op zich kan laten inwerken en genieten van de eindeloze Veluwe.

Omdat in de recreatiezoneringskaart de zones A en B vaak relatief kleine percelen zal het voorkomen dat MTBroutes zowel zone A, B als C doorkruizen. Dit komt omdat de actieradius van fietsers en mountainbikers nu eenmaal hoger is dan van een wandelaar.

MTBVISIE DEELTHEMA'S

routebureau veluwe

De ontwikkelingsvisie MTBnetwerk Veluwe, zoals beschreven in voorgaande paragraaf, heeft een hoog abstractieniveau. In de volgende hoofdstukken wordt deze verder uitgewerkt aan de hand van een aantal deelthema's zodat inzichtelijk wordt welke stappen ondernemen moeten worden om het gestelde ambities in de komende jaren te realiseren.

De bevindingen uit de inspiratiesessies met de diverse betrokkenen zijn hierin verwerkt. Er is zoveel mogelijk rekening gehouden met andere projecten op de Veluwe die tijdens het opstellen van dit visiedocument tegelijkertijd plaatsvonden. De ontwikkeling van de Recreatiezonering Veluwe en het project financiering recreatieve infrastructuur in het bijzonder.

VRAAG & AANBOD

Om het aanbod van Veluwse belevingen te optimaliseren op de vraag van recreant, toerist en bewoner, heeft de Veluwe het voornemen om te investeren in de ontwikkeling van recreatieve routenetwerken vanuit een gemeenschappelijk programma van gebiedspartners en overheden. Uit de analyse van de huidige situatie is gebleken dat er 12 routes verspreid over de Veluwe liggen, goed voor ongeveer 320 km (incl. dubbeltellingen van routes die elkaar deels overlappen). Van netwerkwerking is nog niet altijd sprake, een aantal routes ligt geisoleerd en daarnaast kent de Veluwe nog een aantal witte vlekken zonder specifieke MTBinfrastructuur.

Des te attractiever de routes zijn, des te groter de kans dat MTBers er gebruik van maken.

MTBnetwerk vangen een groot deel van het totale MTBgebruik op. Dit betekent dat de capaciteit van het netwerk (onder andere uitgedrukt in aantal km) lokaal afgestemd moet worden op aantal bewoners, dagbezoek en toeristische overnachtingen. In de omgeving van Arnhem, Apeldoorn of Ede is dan ook een grotere vraag naar het MTBnetwerk dan bijvoorbeeld in in de Noordoost-Veluwe, al moet niet onderschat worden wat dit gebied betekent voor o.a. Zwolle.

De afgelopen jaren hebben een aantal Veluwse organisaties en gemeenten zich al georienteerd op de mogelijkheden voor een MTBroute en een concept-ontwerp laten maken. Veel van deze ontwerpen zijn gemaakt voordat de recreatiezonering gepubliceerd werd. Mogelijk zal dit in een latere fase nog tot aanpassingen gaan leiden, omdat ze alsnog moeten worden bekeken vanuit de kaders van recreatiezonering..

Door routes met elkaar te verbinden tot MTBnetwerk wordt een groter effect verwacht als het gaat om het sturen van mountainbikers in het terrein. Het verleidingsprincipe speelt hier een rol. Des te attractiever de routes zijn, des te groter de kans dat mountainbikers er gebruik van maken. Daarnaast bieden routenetwerken de recreatie-ondernemers op de Veluwe de mogelijkheid om hun gasten een beter aanbod te bieden. Weekendbezoekers hebben dan bijvoorbeeld de mogelijkheid om elke dag een andere route te rijden.

Ontwikkelingsrichting en fasering

Op basis van de interesse die vanuit meerdere gemeenten is getoond voor verbetering, gedeeltelijke uitbreiding of volledig nieuwe routes, ontstaan er mogelijkheden voor verschillende regionale MTBnetwerk. Op de Zuid-Veluwe is al gewerkt aan verbetering, uitbreiding en attractieve verbinding van bestaande routes waardoor er een netwerk ontstaat dat zich uitstrekt van Lunteren, Otterlo, Ede, Oosterbeek, Schaarsbergen, Arnhem tot aan de routes in Nationaal Park Veluwezoom en Eerbeek. In de komende jaren kunnen tussenliggende plaatsen als Wolfheze, Renkum en Wageningen nog aan dit netwerk toegevoegd worden.

Een tweede netwerk is in de ontwerp fase op de Midden-Veluwe rondom Apeldoorn. Ook hier gaat het om verduurzaming en attractiever maken van bestaande routes, in combinatie met de aanleg van een aantal nieuwe tracés en attractieve verbindingsroutes in de omgeving Hoenderloo, Hoog Buurlo en Radio Kootwijk. Gezien het feit dat een relatief groot aandeel van de vakantiegangers die de Veluwe bezoeken in en om Apeldoorn verblijven is het van belang om voldoende opvangcapaciteit voor mountainbikers te creëren in deze regio.

Het derde regionale netwerk kan op de Noord-Veluwe ontwikkeld worden. De routes in Ermelo en Harderwijk zijn gerealiseerd en in de overige gemeenten op de Noordwest-Veluwe is concrete interesse in het realiseren van nieuw routeaanbod. Op de Noord-Veluwe heerst onder lokale mountainbikers en MTBorganisaties nog wat terughoudendheid ten opzichte van nieuwe routeontwikkelingen vanwege de mogelijke sluitingen voor het vrije fietsen. Advies is om eerst de MTBnetwerk op de Zuid- en Midden-Veluwe af te ronden en de ervaringen die hier opgedaan worden mee te nemen in gesprekken met stakeholders op de Noord-Veluwe.

In de laatste fase kan gewerkt worden aan een Veluwedekkend netwerk door de drie regionale netwerkwerken met elkaar te verbinden. Hetzelfde geldt voor eventuele verbindingen naar aangrenzende regio's (Gelderse Vallei, Utrechtse Heuvelrug, Salland) hoewel dit geen doel op zich is.

Toetsingskader

Bij de toetsing van plannen en ontwerpen spelen de volgende factoren een rol:

- Is er voldoende vraag voor het (door)ontwikkelen van een MTBnetwerk? Hoe verhoudt zich deze ten opzichte van ander recreatief aanbod?
- Wat zijn de te verwachtte effecten van de route op gereguleerd gebruik en natuur?
- Hoe kan de route of het MTBnetwerk bijdragen aan de gestelde ambitie?
- Op welke doelgroep is de route gericht? Welke type infrastructuur past hierbij?
- Past het beoogde tracé binnen de recreatiezonering?
- Is er voldoende draagvlak op lokaal / regionaal niveau onder alle relevante stakeholders?
- Zijn er lokale gebruikersgroepen die een bijdrage willen leveren aan het onderhoud van de route?
- Projectbegroting, welke partijen zijn bereid te investeren in het project?
- Is duurzame financiering van beheer & onderhoud van de route geregeld?

Naast bestaande wet- en regelgeving als de Wet Natuurbescherming en Natura 2000 zal het MTBnetwerk worden ingepast in de recreatiezonering. Dit betekent veel aandacht voor het planning- en ontwerpproces van routes. De Toolbox Recreatiezonering, Veluwe welke nog in ontwikkeling is, maakt onderdeel uit van het toetsingskader. De toolbox geeft per zone een globale beschrijving welke type recreatie mogelijk is, welke soorten beschermd worden, de maaswijdte van paden, openstelling en aanwezige faciliteiten op de grotere ontvangstlocaties (Poorten en TOPs). MTBen is in principe mogelijk in zones A, B en C maar de wijze waarop mountainbikers gefaciliteerd kunnen worden verschilt wel per zone. Een zienswijze hoe MTBen en het MTBnetwerk ingepast kunnen worden in de Recreatiezonering Veluwe is reeds beschreven in de paraaf 'Ontwikkelingsvisie MTBnetwerk Veluwe'.

ONTWERP- EN KWALITEITSCRITERIA

Door de kwaliteit van bestaande routes en voorzieningen te verbeteren en deze geschikt te maken voor een breder publiek (niet alleen geoefende mountainbikers, maar ook families) kan de Veluwe een goede reputatie opbouwen op MTBgebied en kunnen routes daadwerkelijk een bijdrage leveren aan de ambities van de VeluweAlliantie.

Gezien de complexiteit van het ontwerpproces van routenetwerken op de Veluwe, strekt het ter aanbeveling een protocol op te stellen voor de ontwikkeling van MTBnetwerk waarin alle fasen uitgebreid omschreven worden. Ook is het raadzaam om de kwaliteitscriteria (ontwerp en aanleg) waaraan het MTBnetwerk Veluwe moeten voldoen (Veluwenorm) vast te leggen.

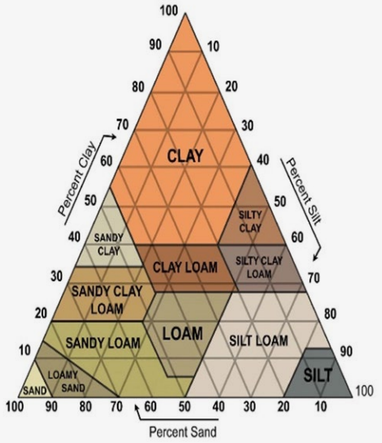

Afb. 1: Percentages verschillende grondsoorten

ONTWERP – EN KWALITEITSCRITERIA MTBNETWERK VELUWE (HOOFDLIJNEN)

- Ontwikkeling en beheer volgens het MTBprotocol Veluwe
- Verbeteren kwaliteit bestaande routes (voldoen aan te ontwikkelen Veluwenorm);
- Waar mogelijk verbinden tot netwerk;
- Ontvlechten waar nodig of op basis van behoefte doelgroep, gezamenlijk gebruik waar mogelijk;
- Toevoegen van economische dragers (horeca of bezoekerscentra aan of nabij de route);
- Inpassen in Recreatiezonering Veluwe;
- Uniformiteit in bewegwijzering en informatievoorziening vanuit de grotere Ontvangstlocaties Veluwe (poorten en TOPs);
- Duidelijke doelgroep, beoogde classificering en belevingsprofiel per route opstellen (familie, beginners, gevorderden);
- Gefaseerd toewerken naar verbinding regionale netwerken;
- Meer nadruk op visitor management – kwaliteit en beleving vergroten waardoor het gros van het recreatief gebruik plaats vindt op routes en de recreatieve druk afneemt op overige bestaande wegen / paden die geschikt zijn voor gedeeld recreatief gebruik;
- Parkeervoorzieningen en faciliteiten alleen vanuit de grotere Ontvangstlocaties Veluwe (Poorten en TOPs) en de kleinere (P-Veluwe's) niet integreren in het MTBnetwerk.

Deze Veluwenorm zal moeten leiden tot routes die naast een duidelijk belevingsprofiel ook beter bestand zijn tegen intensief gebruik en 'klimaatbestendiger' zijn. Tijdens de afgelopen jaren is de invloed van perioden van droogte, hevige regenval en een hogere gebruiksfrequente van de bestaande MTBroutes op de Veluwe goed zichtbaar geworden. Met name tracés van het MTBnetwerk die in voormalig stuifduingebied liggen of waar juist niets aan afwatering is gedaan, hebben het zwaar te verduren gehad. Routes kanaliseren recreatief gebruik, maar dit betekent dat er extra goed gekeken moet worden hoe deze paden verduurzaamd kunnen worden. Dit is reeds een leermodel vanuit andere regio's in Nederland. Inmiddels is op een aantal plaatsen op de Veluwe geëxperimenteerd met het aanbrengen van leemhoudend zand in droge gebieden en het verbeteren van de afwatering in natte gebieden. Op basis van deze ervaringen (en die uit andere regio's) is het raadzaam hierop te anticiperen en een hoger afwerking / kwaliteitsniveau na te streven bij oplevering van nieuwe routes. Dit verkleint de kans dat er kort na oplevering alweer grootschalige onderhoudswerkzaamheden aan de route moeten plaatsvinden.

Ook kan er gekeken worden naar de mogelijkheid van een zogenaamd Testlab waar geëxperimenteerd wordt met verschillende aanleg en onderhoudstechnieken en de toepassing van diverse grondsoorten / toplagen om MTBroutes verder te verduurzamen. Naast het leermodel vanuit andere regio's in Nederland, kan dit onder andere in samenwerking met de WUR worden opgepakt en uitgevoerd.

Raadzaam is de kwaliteitscriteria voor het MTBnetwerk vast te leggen.

VRIJE FIETSEN

De concentratie van het MTBen in het MTBnetwerk is een effectieve strategie. Ervaringen elders wijzen uit dat het grootste deel van de recreatieve MTBers de routes in het MTBnetwerk volgen. Lokale MTBers volgen echter vaker hun eigen weg en willen dat in de toekomst ook graag blijven doen. Doel van de visie is om het vrije terreinfietsen ook in goede banen te leiden. Deels gebeurt dat door het volgen van de recreatiezonering en de aanleg van een meer gevarieerd en onderling verbonden en dus groter (meer fijnmaziger) MTBnetwerk. Daardoor is er minder 'prikkel' om buiten het netwerk te gaan fietsen. Daarnaast zal in het vervolgtraject, bij het ontwerp van MTBroutes in deelgebieden van de Veluwe, samen met terreineigenaren en lokale MTB-organisaties, naar maatwerkmogelijkheden worden gekeken. Dit in combinatie met afspraken over beheer en onderhoud en het stimuleren van natuur- en omgevingsbewust gedrag.
De uitwerking zal zijn: duidelijke afbakening van rustgebieden, ontwikkelen van een veelzijdig netwerk, maatwerk per gebied en digitale routegeleiding. In deze uitwerkingsplannen wordt ook de specifieke aanpak die nodig is voor de groeiende groep gravelbikers meegenomen.

VRIJE TERREINFIETSEN

Met het vrije terreinfietsen wordt gedoeld op:

- lokale MTBers, die vanuit hun eigen huis / club vertrekken en hun eigen route samenstellen;
- gravelbikers die digitaal hun eigen routes samenstellen. Gravelbikers maken graag lange tochten over onverharde, maar niet al te moeilijk berijdbare, paden.

BEHEER & ONDERHOUD

Het beleid ten aanzien van MTBrecreatie verschilt nu per terreinbeheerder en varieert van 'toegang op paden en wegen' tot aan 'MTBen alleen op daartoe aangewezen routes' en gebieden waar MTBen helemaal niet is toegestaan. Maar als het gaat om beheer en onderhoud van het MTBnetwerk lopen bijna alle TBO's tegen dezelfde knelpunten aan. Gebrek aan middelen om het beheer en onderhoud van routes structureel te kunnen uitvoeren. Het ontzorgen van terreinbeherende organisaties op het gebied van onderhoud en eventuele aansprakelijkheid bij ongevallen is de belangrijkste opgave om de kwaliteit van het MTBnetwerk in de toekomst te kunnen waarborgen. Daarnaast is er een duidelijke behoefte onder terreinbeheerders en eigenaren om tot uniforme, veluwebrede afspraken en overeenkomsten te komen t.a.v. gebruik en instandhouding van routes.

Afb. 2: Beheer & onderhoud Routebureau Veluwe

AAN HET ONTZORGPRINCIPE WORDT OP DE VOLGENDE WIJZE INVULLING GEGEVEN

- Onderhoud deels professioneel uitbesteedt en deels met vrijwilligers, op basis van een duidelijke taakafbakening;
- Op termijn werken alle Veluwse terreinbeheerders, gemeenten en onderhoudgroepen op basis van een uniforme bruikleen- en onderhoudsovereenkomst met Routebureau Veluwe;
- De aanleg van nieuwe routes vindt in opdrachtgeverschap van Routebureau Veluwe plaats en bij voorkeur alleen wanneer een lokale club of vrijwilligersgroep bereid is onderhoudstaken op zich te nemen (uitgezonderd routes / bikeparken die in zijn geheel op het terrein van één eigenaar liggen en waarvoor de eigenaar een eigen exploitatiemodel heeft ingevoerd);
- Onderhoud en inspectie van routes wordt volgens een vastgesteld MTBprotocol uitgevoerd en vastgelegd;
- Professionele beheertaken (bijvoorbeeld boomveiligheid-controle en werken met gemotoriseerd gereedschap) worden uitgevoerd door de terreinbeheerder dan wel uitbesteed aan externe professionals;
- Bij de oplevering van nieuwe routes wordt een risicoprofiel opgesteld;
- Gebruik van standaard MTBbewegwijzering en -waarschuwingsborden (onderdeel risicomanagement);
- Verenigingen / stichtingen die onderhoud verrichten hebben een verzekering waarmee onderhoudswerkzaamheden door vrijwilligers aan routes gedekt worden;
- Kennisuitwisseling tussen en training van vrijwilligers wordt door Routebureau Veluwe gefaciliteerd;
- Versterken van de handhaving op en naast de MTBroutes (waar gebiedsverboden gelden), waarbij het bestaande convenant gemeenschappelijke BOA's steviger geïntegreerd kan worden.

Daarnaast zijn er grenzen aan de hoeveelheid routes (en lengte in km's) die door vrijwilligers onderhouden kunnen worden.

FINANCIERING

Nieuwe routes die passen binnen de uitvoeringsagenda van de MTBvisie worden door Routebureau Veluwe opgenomen in het Veluwse routeprogramma. Op basis van een jaarlijks werkprogramma wordt max. 50% cofinanciering verstrekt aan projecten die in het betreffende jaar zijn opgenomen in het routeprogramma. Overige financiering kan bestaan uit bijdragen van gemeenten, het bedrijfsleven, middelen voor de transformatie door recreatiezoneringsmaatregelen en de inzet van vrijwilligersuren bij de aanleg van de route. Bij het opstellen van projectbegrotingen moet naast budget voor aanleg rekening gehouden worden met kosten voor het laten maken van een ontwerp, projectbegeleiding en kosten die gepaard gaan met eventuele ecologische onderzoeken en het aanvragen van de benodigde vergunningen.

Beheer & onderhoudskosten

Hoewel bepaalde onderhoudswerkzaamheden aan de routes uitgevoerd kunnen worden door vrijwilligers, blijft het noodzakelijk om een onderhoudsbudget vast te stellen waarmee professionale taken uitgevoerd kunnen worden. Voor het MTBnetwerk bestaat momenteel geen recreatietoeslag of SNL-regeling.

De onderhoudskosten van wegen en paden zijn, door middel van het programma Financiering Recreatieve Infrastructuur (FRIS), in kaart gebracht door Tracks&Trails in het 'Vignettenrapport Veluwe: Duurzame financiering van het onderhoud van MTB- en ruiter- / mennetwerk op de Veluwe'.

<u>De onderhoudskosten bestaan grofweg uit de volgende aspecten:</u>

- Veiligheidsinspectie;
- Onderhoud loopvlak pad;
- Snoei overhangende takken en zichtlijnen;
- Blad verwijderen;
- Aanvullen grond / aanbrengen leem;
- Boomveiligheidskap / -snoei;
- Onderhoud route-elementen;
- Gastheerschap (bestaande uit veldcontrole, hulp bij ongevallen, overleg uitvoerder / vrijwilligersorganisatie, afhandelen klachten / meldingen en voorlichting);
- [Natuurontwikkeling].

In samenwerking met de projectleider 'financiering recreatieve infrastructuur' (FRIS) wordt gewerkt aan nieuwe financieringsmechanismen om dit probleem structureel op te lossen. De mogelijkheid is besproken om een pilotproject te starten voor de MTB- en ruiter- / mennetwerk, waarbij een vignet ingevoerd wordt.

Gebruikers van de routes leveren middels de aanschaf van een vignet (visitor payback scheme) een financiele bijdrage ten behoeve van de instandhouding van de routes. Deze opzet vindt vaker navolging in de MTBgemeenschap. In een aantal bestaande convenanten tussen vrijwilligersgroepen, gemeenten en terreinbeheerders staat echter nadrukkelijk vermeldt dat er geen verplicht betaalsysteem ingevoerd wordt.

Verplichting lijkt ook niet noodzakelijk gezien de bereidheid onder mountainbikers om een kleine financiele bijdrage te leveren aan aantrekkelijke en goed onderhouden routes. Een verplicht systeem brengt bovendien extra overheadkosten (handhaving) met zich mee en heeft mogelijk tot effect dat er een grotere inspanningsverplichting ontstaat ten aanzien van het onderhoud van routes (i.v.m. aansprakelijkheid). Een verplicht betalingssysteem kan ook afbreuk doen aan het gast-

vrijheidsprincipe dat de Veluwe wil uitstralen richting bezoekers uit andere regio's en omringende landen als Duitsland en België.

Ontwikkelingsvisie betaalbaarheid beheer & onderhoudskosten

Door de VeluweAlliantie is een programma gestart voor het zoeken naar bestendige financieringsmogelijkheden: Financiering Recreatieve Infrastructuur (FRIS). Een onderdeel daarvan is het onderzoeken of vignetten een haalbare mogelijkheid zijn. Het 'Vignettenrapport Veluwe' geeft een beter inzicht in hoeverre een vignettensysteem een duurzame manier kan zijn voor het financieren van het onderhoud van respectievelijk het MTB- en ruiter- / mennetwerk. Omdat het hier om een advies gaat waar verder nog geen bestuurlijk besluit over is genomen, is enige terughoudendheid geboden en kunnen de uitkomsten en scenario's van het rapport op dit moment niet één op één overgenomen worden. Voor het verder doorvoeren van vignetten moet eerst de basis op orde zijn, waarbij het Routebureau Veluwe de aanjager en uitvoerder zal zijn. Het rapport geeft echter wel veel meer informatie dan voorheen beschikbaar was en is daarmee wel richtinggevend voor een duurzame financieringsstrategie voor het onderhoud van het MTBnetwerk.

De inzet is een hybride financieringsmodel, waarin overheid, bedrijfsleven en de gebruiker zelf allemaal een financiele bijdrage leveren. Bij een MTBnetwerk van 800 km variëren de ramingen van de totale onderhoudskosten tussen de €960 en €470 euro per km per jaar. In het eerste geval wanner het onderhoud volledig professional uitbesteedt zou worden versus een situatie, waarin vrijwilligers het onderhoud geheel voor hun rekening nemen. Vrijwilligerswerk is niet alleen belangrijk met het oog op kostenbesparingen maar ook voor draagvlak, betrokkenheid en atuureducatie. Er zijn echter ook grenzen aan vrijwilligerswerk (beschikbare tijd, benodigde kennis) waardoor een combinatie van beide de meest logische keuze is. De opbrengsten van een vignet zullen naar alle waarschijnlijk niet toereikend zijn om alle onderhouds,- gastheerschap-, toezicht-, en systeemkosten te bekostigen maar kunnen wel een substantiële bijdrage leveren. De vignetprijs in de uitgewerkte scenario's varieert tussen de €12 en €22 euro per jaar en een potentiële doelgroep van 50.000 tot 60.000 afnemers. Kanttekening die hierbij geplaatst moet worden is dat Natuurmonumenten momenteel al een eigen vignettensysteem hanteert op de Veluwezoom (€12,- per jaar). Idealiter wordt er één systematiek voor de gehele Veluwe geïntroduceerd dat werkt als een zgn. visitor payback scheme.

Daarnaast is het gezien de maatschappelijke waarde van MTBen als vorm van actieve recreatieve (gezondheid, economie, welzijn, leefbaarheid) niet onlogisch om ook de overheid te vragen om een financiele bijdrage. Het bedrijfsleven is een derde groep die als medefinancier kan optreden, bijvoorbeeld door sponsoring van lokale vrijwilligersgroepen.

De tussengelegen periode vraagt om maatwerkoplossingen die lokaal kunnen verschillen. Actuele voorbeelden zijn privaat – publieke samenwerkingen waarbij onder andere gemeenten en lokale ondernemers een financiele bijdrage leveren aan een onderhoudsfonds. Een ander voorbeeld is een gemeentelijke garantstelling in geval professionele beheertaken door gebrek aan budget niet tijdig uitgevoerd kunnen worden. Een andere oplossing voor de middelange termijn bestaat uit het deels meefinanciering van onderhoudskosten bij de aanleg van de route. Belangrijk is dat deze meerjarenafspraken vastgelegd worden in overeenkomsten en bruikleenovereenkomsten.

ACTIVATIE & PROMOTIE

"If you build it, they will come."

Bovenstaande is een gevleugelde uitspraak in de MTBwereld. Leg een route aan en de mensen komen vanzelf. In de praktijk zijn zeker voorbeelden te vinden waarbij deze wetmatigheid opgaat maar dan alleen wanneer een aantal randvoorwaarden goed ingevuld zijn. Deze condities bestaan onder andere uit de kwaliteit en beleving van de route, de doelgroep waarvoor deze geschikt is, de locatie en faciliteiten op startlocaties, betrokkenheid van lokale ondernemers en goede vindbaarheid (on- en offline) van het routeaanbod en MTB-gerelateerde diensten. Maar zoals eerder aangegeven gaat het niet zozeer om extra bezoekers naar de Veluwe te trekken maar om de beleving te vergroten en huidige bewoners en gasten te verleiden om gebruik te maken van het bewegwijzerde MTBnetwerk op de Veluwe.

Gestuurde informatievoorziening & branding

VisitVeluwe is de organisatie die in samenwerking met ondernemers, de provincie en gemeenten de Veluwe op de nationale en internationale kaart zet. VisitVeluwe werkt in opdracht van Routebureau Veluwe onder andere aan een routeportal waar het aanbod aan MTBroutes op terug te vinden zal zijn.

Vanuit ondernemers leeft de wens om ook MTB-gerelateerde diensten terug te laten komen op één online platform. Te denken valt aan verhuurbedrijven, clinic aanbieders, MTB-vriendelijke hotels, vakantieparken, aanbieders van meerdaagse arrangementen, testcentra (De Fietser in Ede, Merida Experience Center in Apeldoorn) of bijzondere attracties zoals het MTBmuseum in Arnhem.

In het kader van destinatieontwikkeling kan het, naar buitenlands voorbeeld, zinvol zijn om voor de Veluwe als MTBbestemming een apart label / submerk te ontwikkelen. Onder dit MTBlabel kan nog nog specifieker gebouwd worden aan een sterk regionaal merk en het werken aan een slim bezoekersretentie waarbij mountainbikers het routeaanbod in meerdere regio's op en buiten de Veluwe verkennen. De basiskeuze in dit alles is of er wel brede verleiding moet plaatsvinden of dat er vooral lokaal gestuurd moet worden met buitenregionale spreiding. Daarbij moet niet uit het oog verloren worden, dat het hebben van MTBroutes al een aanzuigende werking heeft.

Lokale sterke merken

In Nederland spreken de namen van MTBroutes weinig tot de verbeelding. Routes dragen bijna altijd de naam van de gemeente waarin ze gelegen zijn en geven bijvoorbeeld geen enkele informatie over het karakter van de route of de omgeving. Een geografische aanduiding is belangrijk maar daarnaast kan gewerkt worden aan lokale sterke merken door landmarks toe te voegen in een route of bepaalde tracés van een specifieke sub-naam te voorzien. Internationaal gezien is dit een beproefde marketing methode van MTBbestemmingen. 'Blue berry swing', 'Magic Moose' (Trysil Bike Arena), of 'Stairway to heaven', een pad dat naar de sterrenwacht in Kielder Water & Forest Park leidt, zijn slechts een paar voorbeelden. Lokale onderhoudsgroepen

Er kan gewerkt worden aan lokale sterke merken door tracés van een sub-naam te voorzien.

kunnen hierin een rol spelen, gezien het feit dat zij bepaalde secties van een route al vaker voorzien van creatieve namen.

Aansluiting bij andere Veluwe thema's en campagnes
VisitVeluwe lanceert sinds 2019 verschillende themacampagnes. Elke maand wordt een thema onder de aandacht gebracht passend bij de actualiteit van het seizoen. Campagnes als 'Spring op de fiets', 'Het groot Gelders Avontuur, 'Wild', 'Kinderpret', 'Gelderse Streken: wat een verhaal', bieden voldoende aanknopingspunten om aansluiting te zoeken bij de doelgroep mountainbikers. Ook kunnen MTBactiviteiten en -evenementen onderdeel gemaakt worden van dergelijke campagnes. Daarnaast kan bij de ontwikkeling van het MTBnetwerk ook gekeken worden in hoeverre aansluiting bij de zgn. belevingsgebieden van de Veluwe zoals de Geheime, Stille, Smakeljke of Bevochten Veluwe mogelijk en wenselijk is.

MTBnetwerk Veluwe Bike Patrol
Afgeleid van het programma regio-ambassadeur (VisitVeluwe) zijn bike patrols ambassadeurs van de verschillende MTBroutes. Ze vervullen een belangrijke rol als intermediair tussen terreinbeheerders enerzijds en lokale mountainbikers, clubs, ondernemers en gemeenten anderzijds. Ook kunnen zij een rol vervullen op het gebied van educatie (richting mountainbikers) en promotie van de Veluwe. Veel mountainbikers baseren hun keuzes om in een bepaald gebied te gaan fietsen op beelden van prachtige landschappen en MTBpaden (single tracks) die gedeeld worden via sociale media. De bike patrols kunnen opgeleide vrijwilligers zijn die vaak de Veluwe per MTBfiets verkennen, een voorbeeldrol hebben en met enige regelmaat foto's of video's delen van hun belevingen. Nader onderzoek is nog nodig of er naast vrijwilligers ook vakkrachten moeten zijn.

Online Toolkit
Ter ondersteuning van lokale ondernemers die zich willen oriënteren op de MTBmarkt, wordt een online toolkit samengesteld. De toolkit bevat onder andere data over de omvang van de markt, beschrijving van de doelgroep, educatiemateriaal, criteria voor MTB-vriendelijke horeca en verblijfsaccommodaties en casestudies uit andere regio's. Door de online toolkit voortdurend te actualiseren zijn ondernemers steeds beter in staat om in te spelen op de wensen en behoeften van mountainbikers.

Lokale sportstimulering
Niet alleen bezoekers van de Veluwe worden gestimuleerd om gebruik te maken van het MTB-netwerk, ook haar bewoners zelf. Bij het ontwerp van nieuwe routes geldt dat deze makkelijk bereikbaar moeten zijn vanuit de bebouwde kom. Werkgevers op de Veluwe hebben een belangrijke rol bij het stimuleren van hun werknemers om vaker de fiets te pakken. Daarmee wordt fietsgebruik actief gestimuleerd boven autogebruik. Het fiets- en MTBnetwerk op de Veluwe kan dan zelfs gebruik worden voor woon-werk verkeer en heeft niet alleen een sportief / recreatieve functie maar draagt bij aan een de duurzame mobiliteitsagenda.

Verenigingen en gemeenten kunnen betrokken worden bij het aanbieden van laagdrempelige MTBactiviteiten zoals de lessenreeks Start2Bike, kind-ouder activiteiten of de nationale sportweek. Nieuwe studies tonen bovendien aan dat MTBen een positieve invloed heeft op de mentale gezondheid. Een nauwere samenwerking met de zorg- en welzijnssector ligt daarom voor de hand.

Afb. 3 (rechts): Bike Patrol

EDUCATIE

Wandelen, fietsen en een bezoek aan een natuurgebied staan in de top 4 van meest ondernomen activiteiten van verblijfs-toeristen op de Veluwe. En ook de inwoners van de Veluwe zijn met regelmaat terug te vinden in het op één na grootste natuurgebied van Nederland. Educatie en communicatie spelen een belangrijke rol bij de sociale component van recreatie. Bewoners en bezoekers zullen allemaal een steentje moeten bijdragen om routes en paden veilig, inclusief en plezierig voor iedereen te houden.

De Veluwe kan alleen een voorbeeldregio worden wanneer ingezet wordt op gedragsverandering in plaats van symptoom-bestrijding. Inspanningen zijn dan ook gericht op het vergroten van het natuurbewustzijn en onderlinge tolerantie.

Campagnes

Lokale stakeholders op het gebied van natuur- en bosbeheer kunnen bijdragen aan het bewustzijn van fietsen in de natuur; waarom bepaalde keuzes worden/zijn gemaakt. Vanuit Route-bureau Veluwe en via onder andere Wielersportbond NTFU wordt hierover gecommuniceerd richting de MTBorganisaties en -onderhoudsgroepen.

Daarnaast ontbreekt het momenteel aan duidelijke gedrag- en veiligheidsinstructries op infomatiepanelen bij de start van (MTB)routes. Routebureau Veluwe zal afstemming zoeken met de programmamanager Veluwse bebording om dit te verbeteren. Actieve promotie van de landelijk afgesproken 'Buitencode' voor sporters in de natuur via digitale kanalen, op informatiepanelen en in foldermateriaal is een actie die snel ingezet kan worden. Het inzetten van sportcoaches, welke vaak erg actief zijn op social media, zou een groter draagvlak kunnen creëren.

Daarnaast is het zaak om duidelijk te maken waar wel en waar niet gerecreerd kan worden (en waarom) en om meer begrip en acceptatie te krijgen voor de beleving van een ander. Op paden waar gedeeld recreatief gebruik mogelijk is, kan dit door middel van bebording aangegeven worden. Op een aantal tracés van het MTBnetwerk zijn nu al 'Deel het pad' borden terug te vinden. Verder kan gewerkt worden aan ongeschreven gedragsregels binnen het MTBen zoals het niet berijden van routes in extreem natte periodes.

Afb. 4: Bord Buitencode

Afb. 5: Deel het pad bord

Training

Een kwalitatief goed MTBnetwerk staat of valt met een sterke, betrokken MTBgemeenschap. Een van de doelen op de Veluwe is om de verschillende onderhoudsgroepen te laten samenwerking en kennis uit te wisselen. Routebureau Veluwe zal hierin faciliteren door een keer per jaar een training te organiseren voor vrijwilligers die interesse hebben om routes te inspecteren en/of duurzaam te onderhouden. De training heeft tevens tot doel om nieuwe vrijwilligers te werven voor de verschillende lokale onderhoudsgroepen.

MONITORING

Waar mogelijk worden de effecten van de MTBvisie en -uitvoeringsagenda gemonitord. Het gaat hierbij onder andere om:

- waardering & beleving van de routes door bezoekers en bewoners;
- MTBparticipatie op de Veluwe (bewegen in de buitenruimte);
- aantal gebruikers van de routes;
- reguleringseffect van routes (meer en minder intensief gebruikte gebieden);
- (groei van) bestedingen;
- wijze van wildfietsen ten opzichte van bestaande / ontwikkelde routes (waar dit niet toegestaan is);
- ecologische impact en effect op cultuur-historische waarden.

Een deel van de monitoring zal worden uitgevoerd door VisitVeluwe. De Kerncijfers Toerisme Veluwe rapportage is daarbij leidend en geven vooral inzicht in de bestedingen. Daarnaast kunnen mogelijk in samenwerking met een aantal grote fietsfabrikanten en onderdelenmakers op de Veluwe (Trek, Accell, Shimano, Merida, SRAM) de fiets-gerelateerde verkopen in kaart gebracht worden.

Voor wat betreft het in kaart brengen van de MTBparticipatie op de Veluwe wordt gebruikt gemaakt van de periodiek uitgevoerde Wielersportmonitor (NTFU, Ipsos).

Waardering van de routes zal gemeten worden via het routeportal van VisitVeluwe, mogelijk aangevuld met veldonderzoek en routeportal mtbroutes.nl.

Voor het meten van het aantal gebruikers op routes (incl. piekmomenten) en het reguleringseffect van routes, wil Routebureau Veluwe een pilot opzetten met zogenaamde MTBcounters. Op basis van deze data kan het managen en sturen van recreatief gebruik verder geprofessionaliseerd worden. Strava kan aanvullende data genereren om een goed beeld te krijgen welke paden het intensiefst bereden worden.

Routebureau Veluwe wil een pilot opzetten met zogenaamde MTBcounters om het aantal gebruikers op routes te meten.

BIJLAGE UITVOERINGSAGENDA

routebureau veluwe

Bij aanvang van het project MTBvisie en -uitvoeringsagenda was de rol van Routebureau Veluwe op het gebied van MTBroutes en -netwerk nog niet gedefinieerd. Het ontbreken van een juridische entiteit leidde ertoe dat Routebureau Veluwe in oprichting niet in staat was om overeenkomsten aan te gaan met terreineigenaren en andere potentiele partners. Inmiddels is Routebureau Veluwe als stichting opgericht en is daarmee slagvaardiger geworden dan voorheen. Daardoor zal een gedegen organisatie leiding kunnen gaan geven aan de uitrol van het MTBnetwerk en het sterk inregelen van een solide beheerorganisatie met mogelijkheden tot doorontwikkeling. De wijze van (door)ontwikkeling zal middels een hierbij vast te stellen MTBprotocol gaan verlopen.

Aanleg en doorontwikkeling van het MTBnetwerk kan alleen wanneer dit op een verantwoorde en zorgvuldige manier gebeurt. MTBroutes moeten passen bij een bepaalde plaats en omgeving, integreren in het landschap in plaats van een verstorende factor te zijn. MTBroutes moeten bovendien ecologisch en sociaal duurzaam zijn en uiteraard economisch verantwoord. En we spreken pas van een succesvolle route wanneer de beoogde beleving ook daadwerkelijk zo ervaren wordt door de gebruiker van de route en deze past bij haar of zijn vaardigheidsniveau.

Er komt steeds meer kijken bij het ontwikkelen en managen van routes. Routebureau Veluwe volgt de ervaring van andere gebieden. Dit MTBprotocol draagt bij aan de verdere professionalisering van het ontwikkelen, beheren, onderhouden en doorontwikkelen van MTBroutes op de Veluwe. Door elk proces stapsgewijs te beschrijven wordt de grootste zorgvuldigheid in het proces nagestreefd en ontstaat transparantie wie waarvoor verantwoordelijk is. Op deze manier wordt door een klein team professionals en een grote groep vrijwilligers zorg gedragen voor de ontwikkeling van MTBnetwerk Veluwe.

ROL & WERKSTRUCTUUR

Tijdens het opstellen van deze visie is gebleken dat er ‘must’ is ontstaan voor een organisatie die als linking pin fungeert tussen gemeenten, vrijwilligers, ondernemers, terreinbeheerders, routebouwers en provincie, die een uniforme werkwijze nastreeft en toeziet op de kwaliteit van de Veluwese routenetwerken.

De kerntaken bestaan uit regie en coordinatie, netwerkbeheer en kwaliteit, en ontwikkeling en aanleg. Het fysieke beheer en onderhoud van de verschillende routenetwerken kan deels worden ondergebracht bij externe organisaties, maar wel in volledige ‘eigendomschap’ bij het Routebureau. Productontwikkeling en promotie is vooral een taak van VisitVeluwe.

Om van Routebureau Veluwe daadwerkelijk een sterke ontwikkel- en regie-organisatie te maken, is het van belang dat Routebureau Veluwe mandaat heeft om overeenkomsten aan te gaan met zowel terreineigenaren als externe (uitvoerings) organisaties. Dit is een kritische succesfactor om als Routebureau Veluwe meerwaarde te hebben richting alle partners van de VeluweAlliantie en te kunnen sturen op kwalitatief hoogwaardige routenetwerken op de Veluwe.

FIGUUR 6 kerntaken Routebureau Veluwe, advies TwynstraGudde

	NIVEAU		
KERNTAAK	ROUTEBUREAU VELUWE	EXTERNE (UITVOERINGS) ORGANISATIE	VISITVELUWE
Opdrachtgeverschap	●	✕	✕
Regie en coördinatie	●	✕	✕
Netwerkbeheer en kwaliteit	●	✕	✕
Ontwikkeling en aanleg	●	●	✕
Fysiek beheer en onderhoud	●	●	✕
Productontwikkeling en promotie	✕	✕	●

REGIE BIJ DE ONTWIKKELING VAN MTBNETWERK VELUWE

- Coördinatie / eerste aanspreekpunt MTBvisie en -uitvoeringsagenda;
- Faciliteren kennisontwikkeling / kennisdeling;
- Opdrachtgever routeprojecten middels het MTBprotocol Veluwe;
- Bruiklener Veluwse routenetwerken (contractpartner voor terreineigenaren);
- Ondersteuning routepartners (gemeente / vrijwilligers / TBO's);
- Kwaliteitsborging en monitoring;
- Contractpartner verenigingen en aannemers (onderhoud routes);
- Uitvoerder vignettensystematiek.

ROL OVERIGE PARTNERS

Met de volgende partners vindt samenwerking en afstemming plaats om op Veluwe niveau invulling te geven aan de MTBvisie en -uitvoeringsagenda

- VisitVeluwe – partner op het gebied van productontwikkeling, marketing, communicatie en merkbeleving;
- Werkgroep MTBnetwerk Veluwe (nieuw) – adviesgroep implementatie & bijsturing uitvoeringsagenda;
- Gemeenten – mede-initiatiefnemers voor (door)ontwikkeling, beheer en een bestendige financiering;
- Provincie – beleidsafstemming, financiering en bevoegd gezag (Wet NB, N2000);
- Veluweteam - verbinding & afstemming met andere Veluwe projecten en programma's;
- Grondeigenarenoverleg Veluwe – afstemming veluwebrede afspraken over beheer & onderhoud routes;
- Veluwenetwerk Recreatie & Toerisme – afstemming t.a.v. promotie en implemenatie visie op gemeentelijk niveau.

Hiernaast wordt op lokaal niveau nauw samengewerkt met clubs, onderhoudsgroepen en ondernemers.

Continueren werkgroep MTBnetwerk

De ontwikkeling van routes en afstemming met alle belanghebbenden blijkt een ingewikkeld proces waarbij regelmatig overleg essentieel is. Tijdens de verschillende inspiratiesessies is gebleken dat ondernemers, gemeenten, VeluweTeam, TBO's en MTBorganisaties graag betrokken willen worden bij de verdere ontwikkeling en uitvoering van de visie. Voorstel is om de werkgroep die is opgericht voor afstemming en overleg omtrent de MTBvisie ook na afronding van het dit traject te continueren of op te splitsen in drie verschillende groepen: Zuid-Veluwe, Midden-Veluwe en Noord-Veluwe.

FIGUUR 7 proces ontwikkeling MTBnetwerk

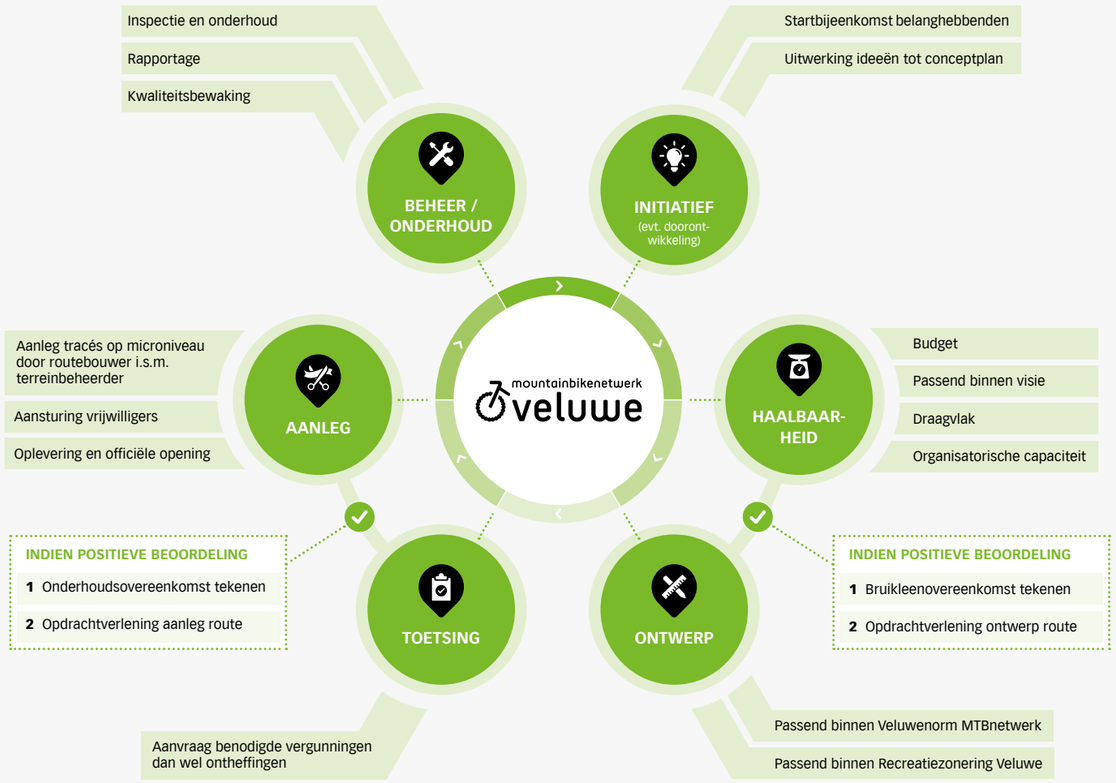

Dit proces is vastgelegd in een (nog vast te stellen) MTBprotocol Veluwe, waarbij alle processtappen zijn benoemd incl. verplichtingen.

ACTIES

Onderstaande acties volgen de kernthema's die zijn benoemd in de MTBvisie.

Activiteit		Planning	Status	Rol RB
AANBOD				
SUPPORT				
Aanpassing Veluwenorm MTBnetwerk		4e kwartaal 2021	Gerealiseerd	Opdrachtgever
Protocol (door) ontwikkeling MTBnetwerk		4e kwartaal 2021	Klaar voor besluitvorming	Opdrachtgever
Toolkit Recreatie-zonering Veluwe: Integratie incl. herstructurering bestaand MTBnetwerk		4e kwartaal 2021	In uitvoering	Adviserend aan werkgroep
MTBNETWERK ZUID-VELUWE				
Z1	Route Arnhem*	1-3e kwartaal 2021	Gerealiseerd	Opdrachtgever
Z2	Route Schaarsbergen	1-3e kwartaal 2021	Gerealiseerd	Opdrachtgever
Z3	Route Wolfheze	Ntb	Schetsontwerp	Regie
Z4	Route Renkum	2023-2024	Schetsontwerp	Opdrachtgever
Z5	Route Wageningen	Ntb	Schetsontwerp	n.n.b.
Z6	Route Eerbeek	Ntb	Schetsontwerp	n.n.b.
Z7	Route Veluwezoom		Gerealiseerd	Onder-handeling

Activiteit		Planning	Status	Rol RB
AANBOD (vervolg)				
MTBNETWERK MIDDEN-VELUWE				
M1	Route Apeldoorn*	2023	Ontwerp	Opdrachtgever
M2	Route Hoenderloo	2022	Gerealiseerd	n.n.b.
M3	Harderwijk - Ermelo		Gerealiseerd	Extern
M4	Route Hulshorst	2023-2025	Schetsontwerp	n.n.b.
M5	Route Garderen	Ntb	Optioneel	n.n.b.
M6	Route Putten	Ntb	Optioneel	n.n.b.
MTBNETWERK NOORD-VELUWE				
N1	Route Nunspeet	2024-2025	Ontwerp	n.n.b.
N2	Route Elspeet	2024-2025	Ontwerp	n.n.b.
N3	Route Epe	2024-2025	Ontwerp	n.n.b.
N4	Route Gortel	2024-2025	Ontwerp	n.n.b.
N5	Route Vierhouten	2024-2025	Schetsontwerp	n.n.b.
N6	Route Oldebroek	2024-2025	Ontwerp	n.n.b.
N7	Route Elburg	2024-2025	Schetsontwerp	n.n.b.
N8	Route Heerde*	Ntb	Ontwerp	n.n.b.
N9	Route Hattem*	Ntb	Ontwerp	n.n.b.

*Bestaande routes die aangepast en of uitgebreid worden.

ACTIES (VERVOLG)

Onderstaande acties volgen de kernthema's die zijn benoemd in de MTBvisie.

Activiteit	Planning	Status	Rol RB
AANBOD (vervolg)			
VERBINDINGSZONES			
Verbindingsroutes Zuid – Midden – Noord	2024-2025	Nog niet gestart	Opdrachtgever
BEHEER			
Inspectie & onderhoudsprotocol	2022	Gerealiseerd	Controlerend
Vrijwilligerstraining	n.n.b.	Nog niet gestart	Regie
Aansprakelijkheids-verzekering RBV	4e Kwartaal 2021	Gerealiseerd	Opdrachtgever
Modelovereenkomsten	4e Kwartaal 2021	Gerealiseerd	Opdrachtgever
Versterken handhaving / Convenant BOA	1e kwartaal 2024	Nog niet gestart	Onder-steunend
ACTIVATIE & PROMOTIE			
Informatiepanelen volgens Veluwe huisstijl op Ontvangstlocaties Veluwe (Poorten en TOPs)	2023-2025	Gerealiseerd	Opdrachtgever
Ontwikkeling Middelenhandboek	2021-2022	Gerealiseerd	Opdrachtgever
Ontwikkeling Veluwse MTBlabel	Ntb	Nog niet gestart	Via Visit Veluwe
Sterke merken: routenamen	Ntb	Nog niet gestart	Onder-steunend
Online routeplatform	2022-2023	Gestart	Uitvoerend
Online toolkit MTBpromotie & -data	2023	Nog niet gestart	Via VisitVeluwe

Activiteit	Planning	Status	Rol RB
FINANCIERING			
Pilot MTBvignet	Seizoen 2022-2023	Nog niet gestart	Regie (mogelijk uitvoerend)
EDUCATIE			
Informatiepanelen met Buitencode en veiligheidinstructie	Bij oplevering nieuwe routes	Doorlopend	Uitvoerend
MTBnetwerk Veluwe Bike Patrols	Onbekend	Nog niet gestart	Regie
MONITORING			
Oprichting werkgroep MTBnetwerk Veluwe	1e kwartaal 2022	Doorlopend	Uitvoerend
Oprichten groep MTBorganisaties Veluwe	1e kwartaal 2022	Gestart	Uitvoerend
Trail counters NW Veluwe	1e kwartaal 2023	Nog niet gestart	Uitvoerend
Gegevensverzameling Wildrijden	2e kwartaal 2023	Nog niet gestart	Regie